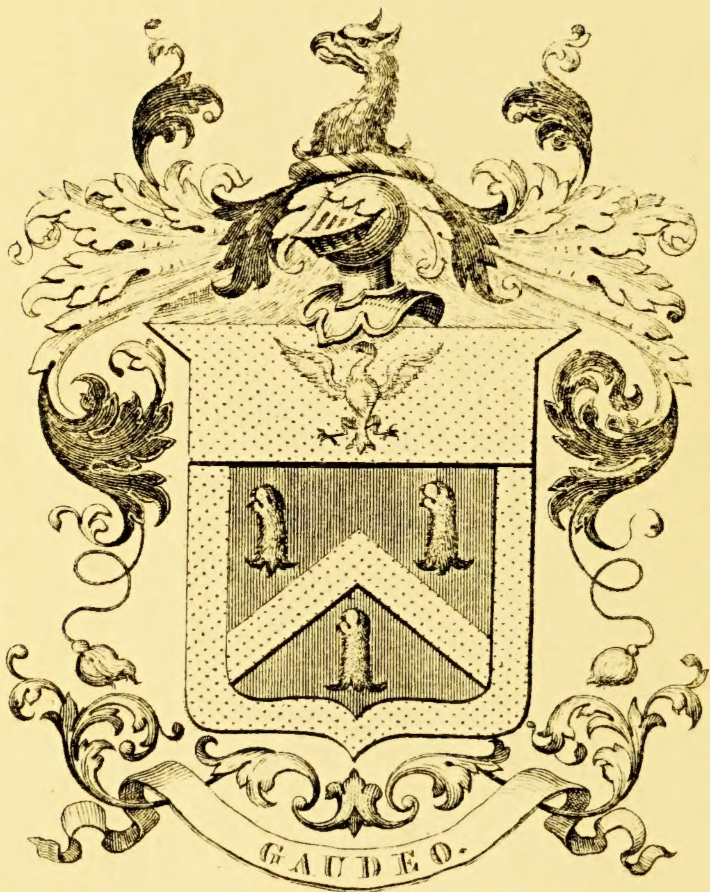

GAUDEO.

2/12/6

Note on Trent p. 113.

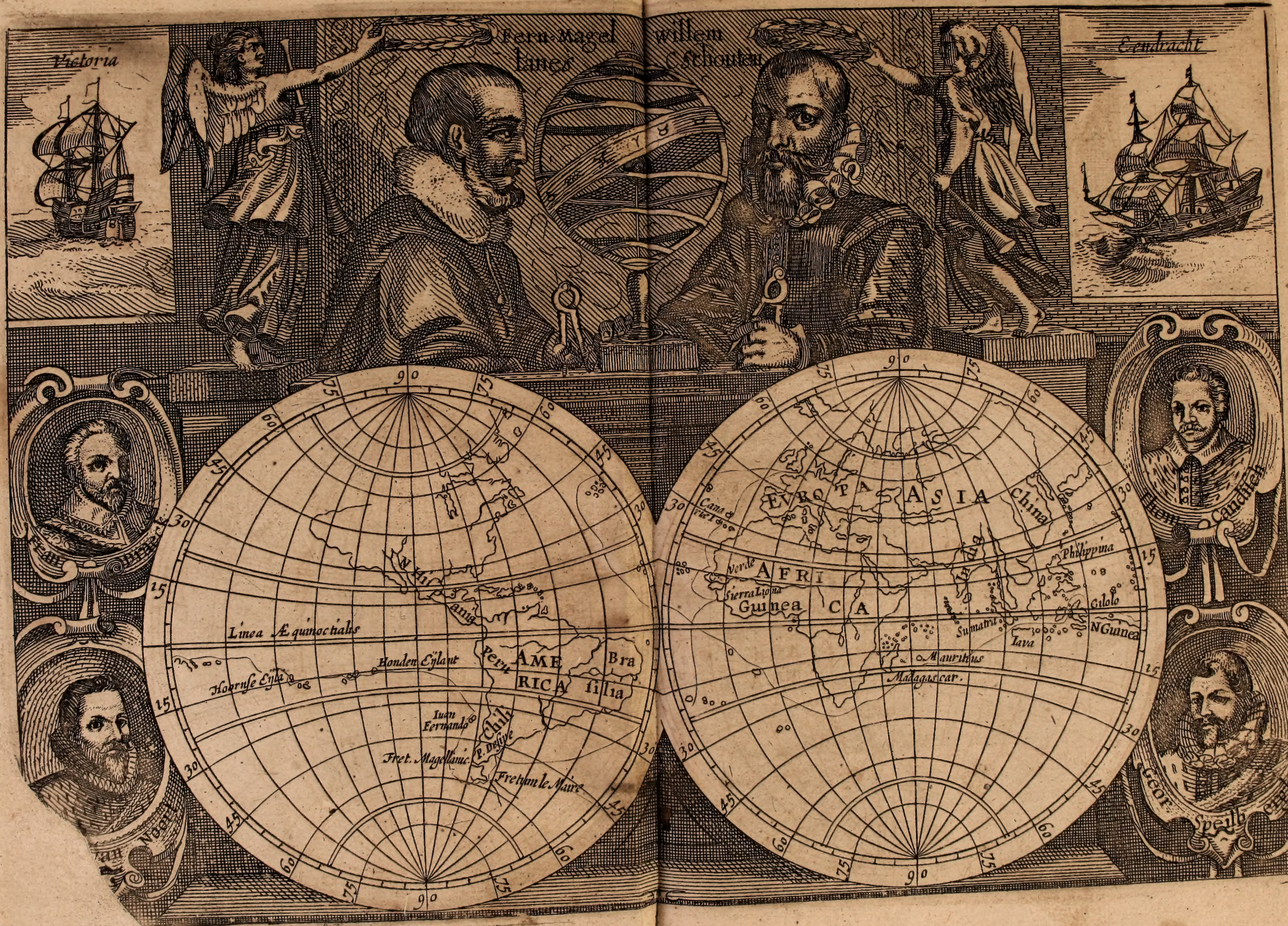
IOURNAEL
Ofte
Beschryvinghe van de wonderlijcke Reyse/ gedaen door Willem Corneliſz Schouten van Hoorn, inde Iaren 1615. 1616. en 1617.

Hoe hy bezuyden de Straet van Magellanes een nieuwe Passagie ofte Strate/ tot in de groote Zuyd-zee ontdeckt/ ende voort den gheheelen Aerdt-kloot omghezeylt heeft.

VVat Eylanden, vreemde volcken en wonderlijcke avontueren hem ontmoet zijn.

t'Amſterdam,
By JAN JANSSEN Boeckvercooper.
M. DC. XLIV.

Victoria
Fern. Magel lanes
willem C. schouten
Eendracht
Thom. Candish
Geor. Speilbergen
EVROPA
ASIA
China
Verde
AFRI CA
Sierra Liona
Guinea
Philippina
Gilolo
N Guinea
Sumatra
Iava
Mauritius
Madagascar
Linea Æquinoctialis
Honden Eylant
Hoornse Eyla
Peru
AMERICA
Brasilia
Iuan Fernando
Chili
Fret. Magellanic
Fretum le Maire

IOURNAEL
Ofte
Beschryvinghe vande wonderlijcke Reyse/ ghedaen door Willem Corneliſz Schouten van Hoorn, inde Jaren 1615. 1616. en 1617.

Hoe hy bezuyden de Straet van Magellanes een nieuwe Paſſagie ofte Strate/ tot in de groote Zuyd-zee ontdeckt/ ende voort den gheheelen Aerdt-kloot omghezeylt heeft.

OP den 14 Junij teghen den avont zijn wy het Landt diep vant Teſſel uytghezeylt. Ao. 1615. Junius.

Den 16 smorgens hadden wy Duynkercken int gesicht/ dreven dien dach door de Ebbe met moey weder tot in de Hoofden.

Den 17 smorgens hebben wy't door contrarie wint in Duyns gheſet/ daer ginck Schipper Willem Corneliſz Schout aen landt nae Doveren/ ende huerde een Engelſche Conſtabel/ die quam den 19 smorghens aen boort mette Maets die water haelden.

Den 19 smiddaeghs ginghen wy van daer 't zeyl/ teghen den avondt ontmoeten ons by de Singhels een groote Vloot Hollandtſche zoudtſcheepen.

Den 21 hadden wy een ſtorm upten zuydweſten/ die noch den 22 aenhielt/ daeromme hielden wy draghend/ende liepen in Wicht/ daer ſocht de Schipper een Timmerman te huyren/ maer konde geen bekomen.

Den 25 upt Wicht gheſeylt/ ende quamen den 27 teghen de middagh in Pleymuyen/ daer huerde de Schipper een Timmerman van Medenblick.

Den 28 smorghens vroegh ſeylden wy upt Pleymuyen/ met een ooſtnoordooſte wint.

Den 29 waſt ſchoon weder/ en quamen de Schipper en Commis van het Jacht aen boort vant groot Schip/ ende wierdt gheresolveert datmen den vierden der toecomende maent/ het rantſoen ſoude upt-deelen/ dat is: datmen op groote reyſen de ſpijſe ende dranck aen't Scheeps/ volck by ghewicht ende mate/ elck zijn portie upt-deelt/ daer elck hem met moet behelpen.

1615. Iulius, Den 4 wiert volghende de resolutie / het eerste rantsoen uyt gedeelt / te weten / voor elck man een kanne biers daegs / vier pont broot / een half-pont booter / (behalven het smeeten) ter weeck / en vijf kasen voor de geheele reyse.

Den 8 op de hooghte van 39 graden 25 minuten te neffens de Barrels / is den onder Timmerman van't Jacht ghestorven / die en hadde geen twee daghen sieck gheweest.

Den 9 ende 10 hadden die windt noordelijck ende noordoost / ginghen stijf voort / soo dat wy den 11 Porto Santo ende Madera int ghesicht kreghen liepen daer beoosten heen.

Den 12 's morghens saghen wy de Salvaughes / lieten dat aen bagboort van ons ontrent twee mijlen.

Den 13 smorghens saeghen wy de Eylanden van Tenerifa en groot Canarien / liepen ontrent smiddaghs daer tusschen beyden deur / met stijve noordnoordooste wint / ende harde voortganck.

Tusschen den 14 ende 15 met de selve wint ende voorganck passeerden wy den Tropicum Cancri.

Den 16 smorghens met een noordnoordooste wint / hadden wy seer hol water / de Boot die achter aent groot Schip sleepte vervulden met water / en de touwen braken / soo dat wy die verlooren / hadden hem tot daer toe van Hoorn afgesleept sonder perijckel: smiddaeghs hadden wy de hooghte van 20 graden 30 minuten.

Den 17 ende 18 hadden wy mooy weder ende propere voortganck / de wint upten noorden / noordnoordwesten ende noordwesten / ginghen zuyden ten westen ende zuyden aen / ende quamen den 19 smiddaeghs op de hooghte van 14 graden 45 minuten.

Den 20 des smorghens vervielen wy benoorden de Cabo verde / waren op acht vadem doen wy het landt eerst ghewaer werden / zeylden langhs de wal / met den dach lagh de Caep west ten zuyden van ons / alsoo dat wy met een noord-noord-weste windt daer niet booven mochten zeylen / mostent daeromme onder't landt setten op twee-en-dertich vadem. Des nachts daer aen wayde het hart / met veel donder en reghen.

Den 21 smorghens was de wint zuydzuydoost / ende op den dach variabel / so dat wy't zeyl ginghen / setten onsen cours t'zeewaert / eerst west ten noorden / nae noordwest / doch vertierden maer ontrent ses mijlen weeghs dien gantschen dach.

Den 22 dreven wy dien geheelen dagh meest in stilte / met zeylen in / de Cabo Verde lach oost van ons / tegen den avont sagen wy een zeyl zuydwaert van ons / dat liep noordwest aen.

Den 23 smorgens was de windt zuyden / soo dat wyt niet boven de Caep mochten leggen / maer moesten setten om de stroom willen / teghen de middach maeckten wy weder zeyl / met een wesselijcke windt ghe raeckten boven de Caep / en quamen savonts binnen het tweede Eylandt ten ancker / op de behoorlijcke reede / op thien vadem sandtgrondt.

Den

Den 24 regendet seer / en wy maeckten ghereetschap om water te halen. 1615.

Den 25 quam den Alkayer (dat is soo veel als den Gouverneur) aen Iulius. boort / daer wy met accordeeren om acht staven ysers / dat wy met beyde voor beyde schepen mochten water halen.

Den 26 wast regenachtich doncker weder / en saghen een schip uyter zee comen / dat sette twee mylen van ons onder't landt / 't was een Boot van Rotterdam / dat daer quam om aen de custe te handelen.

Den 28 ende 29 haelden wy water / onse Jacht ginck t'zeyl nae de plaets daer de Rotterdammer man laegh / in een Bay ghenoemt Refresco, om te besien oft wy daer oock mochten becomen eenighe Limoenen / maer quam savonts weder en had niet connen bekomen.

Den 31 quam een Frans schip by ons op de Reede loopen. Wy hadden den selfden dach een Negro t'scheep ghehouden / die ons 's nachts een bequame plaetse wees om te visschen / ende onse volck met de Seghen aent vaste landt ghevaren zijnde / vinghen soo veel visch van veelderley soorten / als beyde tscheeps-volck in twee daghen eten mochten.

Den 1 Augusti des smorghens ghinghen wy't zeyl van Cabo Verde, met Augustus. het Rotterdammer Bootjen / dat smiddaeghs zyn afscheydt van ons nam / ende sette zijn cours nae de Soute eylanden. Wy hadden't gheheele etmael schoon weder / ende een moye doorgaende koelte upten noorden / ende ginghen zuydwest aen.

Den 2 hadden wy oock schoon weder ende een moeye koelte / hadden twee beestkens aen Cabo Verde ghekreghen / namelijck een kleyn Kalf ende een Bock / die wierden gheslacht / daer wy eenen dach voor beyde Scheepsvolck afschaften.

Den 4 hadden wy weynich koelte / des snachts schoon weder maer over dagh een betoghen locht / met donder / reghen ende blixem.

Den 3 smiddaeghs hadden wy de hooghte van 12 graden 12 minuten: dit etmael wast schoon weder ende moye koelte / met goeden voortganck / ghelijck oock den vijfden.

Den 7 / 8 ende 9 / reghende het seer / maer wy hadden tamelijcke koelte / ende goeden voortganck.

Den 10 wast noch al reghenachtich weder / met kleyne koelte / ende des snachs ontrent 12 uren saghen wy een zeyl voor uyt / dat een spaensche Bercke was.

Den 15 hadden wy een redelijcke koelte met tamelijcke voortgang / ende goedt weder. Wy saghen veel voghels gheheeten Rabos Forcados, ende vinghen een Dorado.

Den 16 des middaeghs hadden wy de hooghte van 7 graden 40 minuten / met schoon weder ende moeye koelte / als voren.

Den 17 hadden wy smiddaeghs de hooghte van 7 graden 12 minuten met schoon weder ende redelijcke koelte upten zuydwesten. Wy vingen dien dagh veel Boniten ende halve Coretten.

Den 18 ende 19 continueerde dyleggher noch als vooren / ende wy resolveerden onse cours nae Sierra Liona te setten / om aldaer te verversschen /

 over-

1615. overmidts onse volck de scheurbuyck hart begosten te krijghen / en alle
Augustus. daghen door harde contrarie wint moesten bij legghen / 'twas oock te laet om spoedich door de linie te passeren / oock hadden wy aen de Caep luttel ververshing bekomen. Dit etmael hadden wy schoon weder met moye koelte / des smiddaeghs hoochte bekomen van 7 graed. 55 minuten.

Den 20 smiddaeghs hadden wy de hoochte van 7 graed 25 minuten/ met moey weder ende een wackere koelte upten zuyden / ginghen oost en oost ten noorden aen / saghen veel Landt voghelen en veranderingh van water/teghen den avondt wierpen wy 30 vadem sandtgrondt / en ghemoeten het landt wel ontrent 40 myjlen eerder als wy gisten / settent snachts op 16 vadem / en waren aende westkant vande Baixos van S. Anna.

Den 21 smorghens ginghen wy met den dach t'zeyl / ende saghen het hooghe landt van Sierra Liona van ons noordoost ten noorden ontrent ses myjlen / saghen oock de Eylanden van Mabrabomba, die legghen aende zuyd hoeck van't hooghe landt van Sierra Liona, benoorden de Baixos van S. Anna. Sierra Liona is heel hoogh landt / soo datter gheen soo hooghen landt is in die ghewesten tusschen de Cabo Verde ende custe van Guinea/ daer aen het oock seer kennelijck is. Wy deden dien dach ons beste om naer landt te komen / hadden meest in stroom / liepen aende kandt ende oock over de Baixos van S. Anna heen / op 10 / 9 / 8 / 7 / 5 / vadem waters/ als wy noordwaert zeylden soo dieptent / maer oostwaert drooch det / soo dat wy't des avondts settent met hooch water op vijftehalf vadem weecke gront / maer snachs met laech water en wast niet dieper als vierdehalf vadem / dan't was schoon klaer weder.

Den 22 smorghens met den dagheraedt is de Schipper Willem Schouten aen't Jacht ghevaren / en daer met voor heen ghezeylt / het groot Schip is ghevolcht / ginghen met een noordwesten windt noordnoordoost aen / met een ebbe onder de boegh / gheraeckten soo van de Baixos af tot op 19 vadem / en quamen by de Eylanden van Mabrabomba / die zijn seer hoogh / ende legghen met hun drien op een rye zuyd-zuydwest / ende noordnoordoost een half mijl vande zuydhoec van Sierra Liona t'zeewaert/ daer kreghen wy vlack water van vijf / vier vadem / slechte modder-grondt/ wy setten't ontrent een mijl van landt / voeren daer aen / maer vonden't onbewoont van menschen / dan saghen menichte van groote wilde dieren voetstappen / 'tlant was woest / vol wildernissen / laeghe morassen en hooghe gheberchten.

Den 23 smorghens is de opper-Coopman Iacob le Maire aen't Jacht ghevaren / ende van daer met beyde de Boots nae landt / vonden een Riviere daer voor laghen eenighe rudsen ende klippen / soo datmen met gheen Schepen daer in mocht / maer binnen zijnde wast diep ende wijt ghenoech om met schepen te laveren / zy en vernaemen daer oock gheen volck / dan saghen drie wilde Ossen ende menichte van Meerkatten / oock eenighe Voghels die blaften als honden. Zy voeren met de vloet wel drie mijlen op / vonden hier en daer een wilde Palmijt / maer quamen

savonts

savonts weder aen boort / ende en hadden gheen teycken van volck / noch 1615.
van eenighe vruchten (die haer dienstich mochten zijn) gesien. Augustus.
Den 24 zijn beyde de Schuyten weder aen landt ghevaren / om te soecken nae menschen of eenighe vruchten om te ververschen / elck in een besondere Riviere. Aris Claesz Coopman van't Jacht / met een van d'Assistentien in d'een / ende Claes Jansz Ban / met onse onder-stuer-man in een ander / elck wel vijf mijlen te landewaert in / en quamen den 25 smorghens weder aen boort. De Coopman vant Jacht hadde gheweest in een soute Rivier / en niet uytghrecht / dan bracht alleenlijck vijf ofte ses wilde Palmijten me. Maer Claes Jansz Ban had gheweest in een soete Rivier / en daer een vlackte ghevonden met acht ofte neghen Limoen boomen / die zy gheschud ende daer af ontrendt 750 Limoenen ghecreghen hadden / die waren by naest rijp / bequaem om te duyzen / zy hadden / daer oock ghesien veel Schiltpadden / met sommighe Crocodillen / maer gheen volck. Wy resolveerden te proeven of wy met beyde Schepen soude moghen comen in de soete Rivier / om ons aldaer van versch water ende Limoenen te versien / ginghen onder zeyl / maer vonden te magher water / soo dat wijt moesten setten op ses vadem / het Jacht setten't voor de rivier by de laegher wal / dan hadden daer slecht water voort verschut vande Baixos van S. Anna. De Commis Jacob le Maire ende Aris Claesz Commis vant Jacht / zijn met de Boot de Rivier inghevaren / met heel regenich weder.
Den 26 waydet styf upten zuyd zuyd westen / soo dat wy niet conden uytrechten met zeylen / doch het Jacht liep naer zuydhoeck vande Bay/die is ontrent vijf mylen wijt van de noordwal totte zuydwal.
Den 27 smorghens lichten wy ons ancker / om nae't Jacht te zeylen/ en ontrent de middach quam de Boot van't Jacht/met de Commis Jacob le Maire weder aen boort/ en brochten mede ontrent 1400 Limoenen die zy inde Rivier hier en daer becomen hadden / maer hadden geen menschen vernomen. Des Avonts quamen wy by't Jacht / setten't daer op vierdehalf vadem steeckgrondt.
Den 28 is onse Stuyrman met beyde de Boodts nae de Rivier ghevaren / daer wy voor laghen / en quamen teghen den avondt weder / hadden gheen landt ghevonden bequaem om op te gaen / noch eenich teycken van menschen/ dan alleen een Buffel met een Kalf / voort moras en boomen/ die stonden int soute water.
Den 29 alsoo wy bevonden dat wy niet en waren in de Riviere van Sierra Liona/ besloten wy heel vroech van daer t'zeyl te gaen / en te loopen benoorden het hooghe landt / 'smiddaeghs zeylden wy boven de Eylanden van Mabrobomba / te weten daer bewesten heen / en nae't hooghe landt daer benoorden toe / op 12 en 15 vadem daer by langhs / en quamen des avonts om den hoeck / daer setten wyt op vijfthien vadem.
Den 30 smorghens lichten wy ons Ancker / en dreven met de stroom en een zuydelijcke windt / voor het Dorp op de rechte reede in Sierra Liona / setten't daer op acht vadem sandtgrondt / ontrent een musquet-
schoot

1615. Augustus. schoot van landt / alwaer wy saghen acht oft neghen huyskens met stro ghedeckt. De Swarten riepen ons in haer tale toe / dat wyse aen boort souden halen / also sy daer geen Canoas en hebben / wy sonden ons boot aen landt / dat terstont wederom quam met vyf Swarten / waer af een de Tolck was. Dese begheerde datter volck in ostagie blijven soude / want daer had korts te voren een Frans schip gheweest / dat twee Swarten mede ghenomen hadde. Aris Claesz die mede aen lant ghevaren was bleef in ostage / mede hebbende een weynigh Coralen / daer hy dien achtermiddagh teghen ruylde wel 700 Limonen / by naest heel rijp / ende twee bosschen Bananas / mede ten naesten by rijp: de Tolck sprack alderley tael onder malcanderen. Onse volck / also wy dit etmael schoon weder hadden / deden noch dien selven dagh een tocht om water / dat daer seer licht valt te halen / komt van't gheberghte loopen tot in de reede toe / soo dat wy de vaetiens maer hielden onder de af-wateringh / ende brochtent voorts in de Schuyt / 't was seer goedt water.

Den 31 haelden wy onse vaten vol water / ende des morghens voeren Jacob le Maire / Aris Claesz / Claes Jansz Ban / ende alle d'Assisten-ten aen lant / en ruylden dien dagh by gissinghe wel 25 duysent Limoe-nen / al voor weynigh Coralen ende slechte Neurenburghsche messen / men souder wel hondert duysent gheruylt hebben / hadmense begheert / want daer stondender heele bosschen vol: des avons ruylden wy oock een zood visch van de Negros.

Den 1 September naemiddagh lichten wy ons ancker / ende dreven voor stroom wederom af / met schoon weder ende moye koelte / tegen den avont setteden wyt by de mont van de zee voor een kleyn rivierken.

Den 2 des morghens voer onse Jacht aen strandt / met hoogh water om schoon te maken / want daer goede gelegentheyt was / 't water valt daer seven voeten op en neder. Des avondts quam onse vock weder aen boort / mede brengende een kleyn wit beestken gheheeten Antilop, dat sy in de bosschage gevonden hadden / in een strop by de Negros gestelt. Sy brochten oock ettelijcke Limoenen 't scheep / ende teghen den avondt voer 't Boot uyt visschen / dat een moeye zood mede brocht / met een deel Palmitas / die sy in de Bosschage afgehouwen hadden.

Den 3 na de middagh quamt Jacht al schoon ghemaeckt weder van strandt / oock voer onse Schipper uyt visschen ende brocht des avondts een schoone zood Visch aen boort / een fatsoen van Visschen ghelijck de Schoenmaeckers snijmessen. Het volck brachten oock elck voor haer hooft 150 Limoenen t'scheep.

Den 4 smorghens vroegh wonden wy onse Anckers / ende ginghen onder zeyl uyt Sierra Liona, met weynich koelte / maer setten het savonts weder deur contrarie windt op 15 vadem goede anckergrondt.

Den 5 int eerste quartier lichten wy wederom 't ancker / ende ginghen onder zeyl met stilte / maer settent in het derde quartier wederom op 14 vadem zandt gront.

Den 6 int eerste quartier ginggen wy onder zeyl / maer hebbent deur

contrari

contrarie windt weder op 22 vadem sandtgrondt gheset. Wy mochten't 1615.
landt van Sierra Liona noch sien / en vernamen hier stercke stroomen. Septemb.
Den 9 gingen wy weder onder zeyl met weynich koelte / ende setten het savons te ses uren wederom deur contrarie windt op 22 vadem santgrondt.
Den 10 in't eerste quartier gingen wy met een zuydweste windt onder zeyl / maer alsoo't des namiddaeghs stil was / lieten wy met staende zeylen onse werpanckers wederom vallen. Een weynich tijts daer nae begost het koeltje wederom te wackeren / wy lichten ons Ancker / maer lieten't int derde quartier duer stilte weder vallen op 29 vadem. Het leste quartier kreghen wy wederom een weynich koelte / ende lichten t'ancker / maer wat middelen dat wy sochten / konden niet voort comen.
Den 11 gingen wy onder zeyl / maer settent int tweede quartier deur stilte / de stroom gingh hier om de noordt. Een weynich daer na / lichten wy wederom 'tancker / deur diender een weynich koelte quam maer het werdt weder stil met een betogen locht.
Den 12 hadden wy smiddaeghs de hooghte van 9 graden 20 minuten / savonts setten wy het op 17 vadem.
Den 13 ende 14 was 't meest stil / met een betoghen locht.
Den 15 smorghens lichten wy ons ancker ende ginghen onder zeyl / met een westnoordweste windt / het reghende dit geheel etmael langh ende 't Jacht was des morghens door een dicke mist van ons verduystert / daerom wy tweemael schoten / elcke reys een uyr verscheyden / ende ontrent 10 uren quam het wederom by ons.
Den 16 was de windt variabel / ende wy settent op 25 vadem. Het reghende dit etmael / ende waeyde een harde koelte / ghelijck oock den 17.
Den 18 smiddaeghs ten twaelf uren ghinghen wy onder zeyl / ende onse Jacht verloor zijn tou met het ancker int winden doent op en neer stont / het waeyde een harde koelte ende twater ginck redelijck hol.
Den 19 smorghens alsoo wy noch contrarie windt hadden ende weder gantsch zee moede waren / door het daghelijcx onweder ende reghen / besloten wy weder na Sierra Liona te lopen om te ververschen en te verwateren / namiddaeghs kreghen wy weder de goede windt upten noordwesten / daer over wy weder onse cours veranderden zuyden aen / om onse reyse te voorderen.
Den 20 hadden wy noch de goede wint / ginghen zuyden aen / hadden smiddaeghs de hoochte van 8 graden 30 minuten.
Den 21 ende voort dese gheheele maendt uyt / hadden wy variabele winden / veel stilten / ende alle daghen groote geweldighe regen / hadden den 30 smiddaeghs de hoochte van 5 graden.
Int beginsel van October hadden wy variable winden / somtijdts October.
stilten / ende reghende gheweldich heele nachten ende daghen aen malkanderen.

1615. October. Den 5 hadden wy de hooghde van 4 graden 27 minuten. Ontrent de middagh was sulcken gedruysch voor aende boegh vant Schip / dat onse Schipper zijnde achter inde Gaeldery / meynde datter een man voor van't Schip ofte vande boeghspriet int water viel / maer alsoo hy ter zijden daer na uyt sach / sach hy dat de Zee heel root van bloet was als offer een groote menichte bloet uytghegoten hadde gheweest / daer in hy verwondert was / niet wetende wat het mochte bedieden ; maer bevonden daer nae dat een groote ghehoorende Visch ofte Zeemonster teghen 't Schip met syn hoorn hadde ghestoten met een wonderbaerlijcke cracht / want doen wy quamen in Porto Desire, en 't Schip aldaer op strandt setten om schoon te maecken / vonden wy voor inde boegh ontrent seven voeten onder water een hoorn int Schip steken / van fatsoen ende dickte seer ghelijck het eyndt van een ghemeene Olifants tant / niet hol / maer vol / van heel vast sterck en seer hart been / stack door drie huyden van't Schip heen / te weten door twee dicke plancken van grenen / en een dicke planck van eecken hout / noch een stuck in een inhout / daer't ten laetsten op ghekeert was / met groot gheluck ; want soo 't binnen het Schip tusschen de inhouten waer uytghecomen / 't soude mogelijck een grooter gat ghemaeckt hebben / en 't Schip met ons allen in perijckel van vergaen ghebracht hebben. Desen hoorn stack ontrent wel een half voet diep int Schip / en een kleyn half voet daer buyten daer hy met groot ghewelt kort afgebroken was / daer over dat monster soo gheweldich hadde ghebloet.

Den 6 / 7 / ende 8 noch al variabel reghenich weder 't reghende den achtsten 't gheheel etmael langh.

Den 10 vinghen wy veel visch / en hadden smiddaeghs de hoogde van 3 graden 30 minuten.

De navolghende daghen hadden wy al zuydelijcke ende variable winden.

Den 15 hadden wy de hooghte van 2 graden en 35 minuten / ende vingen dien dagh wel inde 40 Boniten.

Den 16 hadden wy de hoochte van een graed 45 minuten / vingen dien dagh heel veel visch / hadden slecht water / ende sagen veel Walvisschen.

Tusschen den 19 ende 20 ontrent middernacht passeerden wy de Linie Equinoctiael.

De zuydooste ende zuydzuydooste winden continueerden tot op den 24 doen kreghen wy een oostzuydooste windt / gingen zuyden aen / hadden soo hollen water dat de blinde vande zee aen stucken werde gesmeten / smiddaeghs hadden wy de hooghte van 3 graden 43 minuten bezijden de Linie.

Den 25 hadden wy de cours ende windt als vooren. Tot dese tijt toe hadden wy ghevaren / sonder dat yemant in onse Schepen wist (behalven allen onse Schipper ende Bewindthebber Willem Cornelissen Schout / ende den opper Coopman Jacop le Maire) waer dat wy souden varen : doen wierdt ons allen van haer voorghelesen het voornemen

van

van onse reyse (dat was dat wy souden soecken door een anderen wech) 1615.
als door de Strate van Magellanes te comen inde Zuydzee / om aldaer October.
te ontdecken sekere nieuwe landen int zuyden / daer meynden sy datmen
groote rijckdommen soude konnen halen / oft soo dat niet naer wensche
en quame te succederen / datmen dan voort langhs de groote Zuydzee
soude zeylen na de Oost-Indien. Over dese verklaringe was onder het
Scheeps-volck dien dagh een groote vreucht / als die nu wisten waer sy
ghelept wierden / hopende oock elck int sijne / vande goede reyse yet wat
te ghenieten / en daer van verbetert te wesen.

Den 26 hadden wy smiddaeghs de hoochte van ses graden 25 minuten / met schoon weder ende moye koelte. De volghende dagen van October hadden wy ooste ende noordooste winden / gingen meest zuyden aen hadden ten laetsten de hoochte van 10 graden 30 minuten.

Den 1 November passeerden wy de Sonne / soo dat wy die nu des Novemb.
middaeghs noordwaert van ons kreghen.

Den 3 hadden wy de hooghte van 19 graden 20 minuten / wy saghen sommighe zwaerte voghels / met twee ofte drie Jan van Genten / en na de middagh sagen wy een vande Eylanden van Mertin Vaes geheeten Ascension, lach van ons zuydoost ten oosten / op de hoochte van 20 graden / wy bevonden aldaer wassende noordoosteringhe van 20 graden / hadden de windt al uyt den noorden ende noordnoordoosten / ghelijck de voorgaende daghen / doende ons cours zuyden aen. Op dien dagh kreghen het scheepsvolck dubbeld randsoen van wijn / om dat wy de periculoose drooghten vande Abrolhos ghepasseert waren.

De volghende daghen al totten 10 toe / zeylden wy meest zuydelijck ende Zuydwest / quamen doen op de hoochte van 25 graden 33 minuten.

Den 11 bevonden wy aen't Compas 17 graden wassende noordoosteringhe / deden onsen Cours met een zuyden windt west ende westzuydwest.

Den 12 hadden wy de wint zuydoost ten oosten / en oock / zeylden zuydzuydwest ende zuydwest / waren smiddaechs op de hoochte van 26 graden 45 minuten.

Den 13 / 14 ende 15 ginghen wy zuyden aen / ende zuydwest / met een oostelijcke wint.

Den 16 / 17 / ende 18 met zuydelijcke wint / deden wy ons cours meest westzuydwest aen / hadden smiddaechs de hoochte van 34 graden 15 minuten / en saghen veel walschot drijven.

Den 19 hadden wy de wint upten noorden ende noordwesten / zeylden zuydzuydwest aen / en bevonden dat wy met de stroom stijf om de zuyd ghevoert wierden.

Den 20 hadden wy de hoochte van 36 graden 57 minuten / sagen veel quallen drijven / ende groote menichte van Zeeluysen / een ghevierte de Luysen seer ghelijck / vande groote als een kleyne vlieghe.

Den 21 hadden wy des middaeghs de hoochte van 38 graden en 25 minuten / en veranderingh van water / wierpen 't loot / maer vonden

1615. gheen gront / hadden 17 graden wassende noordoosteringhe der naelde/
Novemb. wy sagen dien avont de nieuwe Maen 21 uren oudt zijnde.

Den 22 wierdt by den Raet geordonneert yder man daeghs te geven een mutsken spaensche wijn / met een mutsken olie ter weeck / want de fransche wijn ende boter waren op.

Den 23 saghen wy veel Walvisschen en bleeck water / hadden smiddaeghs de hooghte van 40 graden 56 minuten.

Den 24 saghen wy noch veel groote Visschen / en veel steenkroos dryven / hadden hol water upten westen / en saghen seer veel ghevoghelte.

Den 30 hadden wy bleeck water / als of wy by lant hadden geweest / waren op de hoochte van 46 graden 15 minuten / saghen oock veel ghevoeghelte.

Decemb. Den 2 December op de hoochte van 47 graden 45 minuten / saghen wy veel steenkroos drijven.

Den 4 saghen wy noch veel steenkroos / bleeck water ende veel gevoghelte / hadden smiddaeghs de hoochte van 47 graden 25 minuten / en 16 graden wassende noordoosteringe der Zeylnaelde / teghen den avont wierpen wy grondt op 75 vadem / sautgrondt.

Den 5 smorghens wierpen wy grondt op 65 vadem / saghen veel ghevoghelte ende kroos / des smiddaeghs hadden wy hoochte van 46 graden 25 minuten / santgrondt 54 vadem / saghen dien dagh veel Walvisschen.

Den 6 smorghens met den daghe hadden wy diepte van 46 vadem / gingen met een noordwesten windt westzuydwest aen / hadden smiddaeghs de hoochde van 47 graden 30 minuten / nae de middach hadden wy grondt op 42 vadem. Ontrent te vier uren saghen wy het lant / was niet seer hooch / een slechte cust / witachtich aen te sien / wy verdielen nae wenschen ende begeeren recht benoorden de haven van Porto Desire, en des avondts setten wy't op 10 vadem / ontrent anderhalf myle vande wal / hadden een ebbe die om de zuyd liep / soo sterck als inde hoofden of voor Vlissinghen.

Den 7 smorghens lichten wy ons ancker / gingen onder zeyl zuyden aen / tot ontrent de middagh / doen quamen wy voor de haven van Porto Desire, leggende op de hoochte van 47 graden 40 minuten / liepen nae het gat toe / daer comende hadden pyl hooch water / soo dat de klippen daer Olivier van Noord af schrijft / diemen int inseylen van dese haven noordwaert van hem moet laten / al onder water waren / maer aende zuydhoeck lagen eenige klippen boven / die wy daer voor aen sagen / liepen daeromme daer bezuyden heen / maer zeylden bezuyden het rechte gat / in een verkeerde inham in een sac / en settent daer met hooch water op vijftehalf vadem : doen 't water laegh was hadden wy niet meer als 14 voet waters / soo dat het Schip de Eendracht met het achterschip vast op de gront sat / en was al klippige gront / wy hadden de windt westelijck uptet landt / en slecht water / tot onse geluck / want hadden wy een

oostelijck

16
Nov

Dec

oostelijcke windt ghehadt met eenige koelte / wy hadden tschip gewisse- 1615.
lijck quijt gheweest / wy vonden daer op de klippen veel eyeren / en vin- Decemb.
gen daer schoone mosselen en visch / onder andere Spieringhen van 16
duymen langh / daer over wy dese Inham noemden de Spierincx bay.
Onse sloep voer aen de Pinguijns Eylanden / legghende oostzuydoost
twee mylen van Porto Desire, die quam des avondts laet aen boort /
brachten twee Zeeleeuwen en 150 Pinguyns / die wy des anderen
daeghs aten.

Den 8 smorghens met den dagheraet zeylden wy met een landelijc-
ke windt uyt de Spieringhbay / ende setten't recht voor de haven van
Porto Desire, sonden onse sloep om in't gat te diepen / die quam teghen
de middach weder / vondt 12 / 13 vadem waters in 't gat / recht nae mid-
dach met peyl hooch water en een oost noordooste windt / ginghen wy
weder onder zeyl / het Jacht voor heen. Recht het gat in. Doen wy on-
trent anderhalf myle de Rivere ingeseylt waren / cregen wy inde wint /
lieten ons ancker vallen op 20 vadem / de grondt was daer van gladde
steen / want kregen een half ure daer nae een harde windt uyten noordt-
westen / beyde de Schepen legghende elck voor twee anckers / dreven
terstont teghen de zuydtwal aen / ja 25 anckers en soudense niet ghehou-
den hebben / soo dat wy vastelijck meenden beyde Schepen daer verloo-
ren te hebben. Het groot schip sat met de kimme op de klippen en schro-
de met het vallende water daer by neder altemet wat / dan bleef dicht:
maer het Jacht beviel op de klippen / alsoo dat het water hem gheheel
ontliep / en datmen met het laeghste water droogh-voets onder de kiel
neffens de groote mast mocht doorloopen: de kiel stont meer als een va-
dem uyt het water / een dinck seer schrickelijck om te sien. Ende alsoo't
uyt den noordnoordwesten sterck waeyde / wert het van de wint voor
omvallen opgehouden / dat bleeck daer uyt / dat doen't begon te stillen /
vielt teghen de windt vande wal af op zyde / met de kimmen wel drie
voet laegher als de kiel / daer wy alle seer van verschrickten / meenende
het Jacht verloren ende quit te zijn / maer de vloet comende ende stil
blyvende / rees het weder op / daer wy alle niet weynich in verblijt wa-
ren. Savondts met een stilte wonden wy vande wal af / ende snachts
quamt Jacht oock by ons.

Den 9 smorghens gingen wy weder onder seyl inwaert aen / en qua-
men by't Coninck Eylant van Olivi er alsoo ghenaemt. Het Jacht ghe-
raeckte daer achter / ende setten't daer / maer met d'Eendracht konden
wy daer niet binnen comen door contrarie windt. Ons volck voeren
aen't Eylandt / dat was bykans gheheel met eyeren bedeckt / een man
stil staende met zijn voeten aen een / kost met zijn handen bereycken 54
nesten / elck met 3 ofte 4 eyeren / van gedaente (maer wat grooter) als Ki-
vits eyeren / waren van swarte stern-meeuwen / wy brochtense by duy-
senden t'scheep en atense.

Den 10 voer onse Boot aende noordzyde vande Rivier om versch
water te soecken / maer conden gheen vinden / dolven kuylen sommighe

1615. wel 14 voeten diep maer vonden 't water al brack / soo wel opt hooghe
Decemb. gebercghte als inde valeyen / savonts quamense weder aen boort / brochten voghelen ende eyeren met groote menichte.

Den 11 voer de Boot beneden in de Riviere aende zuyd-zyde / om water ende menschen te soecken / maer en vonden niet dan brack water / saghen sommighe Struyssen ende beesten by nae als Herten / met seer langhe halsen / en waren seer schu van ons. Op't hoochte vant gheberchte vonden wy eenighe begraeffenisse / dat waren eenighe hoopen steen / en alsoo wy niet en wisten wat dat mochte beduyden / hebben wy die van een ghewozpen / en daer onder ghevonden gebeenten van menschen van 10 en 11 voeten langh. Sy leggen de verstorvene op't hoochste vande gheberchten op d' aerde neder / ende bedeckense met een deel Steenen / alleenlijck datse bevrijt zijn van de Beesten ende 't Ghevogelte.

Den 12 / 13 / 14 / 15 en 16 zyn ons volck noch dagelijcks aen lant gevaren om water te soecken / maer niet ghevonden dan brochten veel Voghelen / ende menichte van Visch t'scheep.

Den 17 brochten wy ons Schip binnen 't Coninck-Eylandt aen de wal met hooch water / om schoon te maecken / bevielen heel drooch / soo datmen daer droochs voets mocht omgaen.

Den 18 is ons Jacht oock aende strandt gheset outrent 2 musquet schoten van onse Schip om schoon te maecken.

Den 19 alsoo wy doende waren om de Schepen beyde schoon te maken / en datmen onder 't Jacht soude barnen / is de vlam onvoorsiens en seer haestich opgeslaghen tot int want / en terstont inde hoochte gheweest / soo datter in een ooghenblick gheen kans was om te uyten / te meer alsoo 't Jacht op't drooge sat wel 50 voeten van't water / en moesten alsoo voor onse ooghen gheheel sien verbranden / sonder dat wy eenighe weer daer voor konden doen.

Den 20 met hooch water brochten wy ons Schip d'Eendracht weder van Landt / en voeren aen 't Jacht / en blusten den brant / maer 't was gheheel tot aent water af-ghebrandt. De volghende daghen hebben wy watter van overghebleven was ghesloopt / het hout en het yserwerck dat wy conden becomen / met het Gheschut ende d'Anckers gheberght.

Den 25 vonden onse volck (een goet stuck te lande in) eenighe kuylen daer versch water in stont / dan was wit ende heel dick / daer hebben wy daghelijcx water ghehaelt. De sommighe van't volck droeghen 't water in kleyne vaetkens op haer schouderen / de andere gingen gheweert met Musquetten om haer te beschermen. Andere haelden daghelijcks veel Voghelen ende Eyeren / oock jonghe Zee-leeuwen / die wy aten / ende redelijcke van smaeck waren. Dese Zee-leeuwen is een ghediert vande groote gelijck een kleyn peert / hebben hoofden als Leeuwen / met lanck ruych hayr om de halsen / maer de wijfkens zijn slecht sonder hayren niet half soo groot als de mannekens / men kost die niet dooden dan

met

met een musquet inde borst ofte harssenen te schieten / want al haddense 1615.
100 slagen met hantspaecken ofte koevoeten / dat haer 't bloed tot mond Decemb.
ende neusgaten uytliep / so liepense nochtans wech. Terwijlen wy hier
in dese Rivier lagen / hadden wy veel harde winden / ende somtijtsveel
reghen ende onweder.

Den 9 Januarij hebben wy onse leste water t'scheep ghehalt / ende 1616.
den 10 zijn wy t'zeyl gegaen om onse reyse te vorderen / maer tegen de Ianuarius.
middagh kregen wy de wint uytter Zee / soo dat wy 't weder setten by 't
Leeuwen Eylandt / vingen dien dagh veel Visch ende Vogelen.

Den 12 voer onse Sloep nae de Pinguins Eylanden / om Pinguins te halen / maer kost door quaet weder die dagh niet weder aen boort comen / maer vernaechte inde Spieringhbay / quam sanderdaeghs smorghens vroech aen boort / gheladen met Pinguins maer waren deur de groote menichte bedorven / en wy worpense over boort. Des naemiddaeghs den 13 zeylden wy uyt Porto Desire, maer alsoo 't stille wierdt setten wy 't buyten de haven / daer na begont weder te koelen / wy lichten onse Ancker ende zeylden t'zeewaert in.

Den 18 saghen wy smorghens Sebolds Eylanden zuydoost van ons ontrent drie mijlen / die legghen vande Straet verscheyden / naer 't schrijven van Sebaldt de Weert / oostnoordoost / ende west zuydwest ontrent vijftich mijlen / wy hadden smiddaeghs de hoochte van 51 graden.

Den 20 saghen wy veel steenkroos drijven / bemerckten dat wy harde stroom hadden / die om de zuydwest ginck / hadden smiddaeghs de hoochde van 53 graden / wy gisten ons 20 mijlen van lant besuyden de Strate van Magellanes.

Den 21 hadden wy 'smiddaeghs de hoochte van drie-en-vijftich graden.

Den 23 smorghens vroech kreghen wy een zuydelijcke windt / dan teghen de middagh wierdet stil / daer na liep de wint westelijck / smiddaeghs wierpen wy gront op 50 vadem / zwarte zant-gront met kleyne steentgens / doen kreghen wy een noordelijcke windt met slecht water en moy weder / het water was soo bleec als of wy binnens lants waren gheweest / en zeylden zuyden ten westen aen. Ontrent drie uren nae den middagh sagen wy landt int westen ende zuydwesten / en openbaerde hem cors daer nae oock int / zuyden hadden savondts een noordelijcken windt / ginghen oostzuydoost aen / om bovent lant te blijven het koelde heel dicht met hol water / soo dat wy Marsseyls inde marssen hadden.

Den 24 smorghens vroech wierden wy het Lant aen stuerboort ghewaer / ende lagh niet boven een groote mijl van ons / wy hadden daer grondt op 40 vadem en een westelicke windt / het landt streckte Oost ten zuyden / met seer hoogh ghebercghte / dat al wit van sneeu bedeckt lach. Wy zeylden al by dat landt langhs / ende ontrent middach quamen wy dat ten eynde / en saghen een ander Landt daer beoosten / dat oock

seer

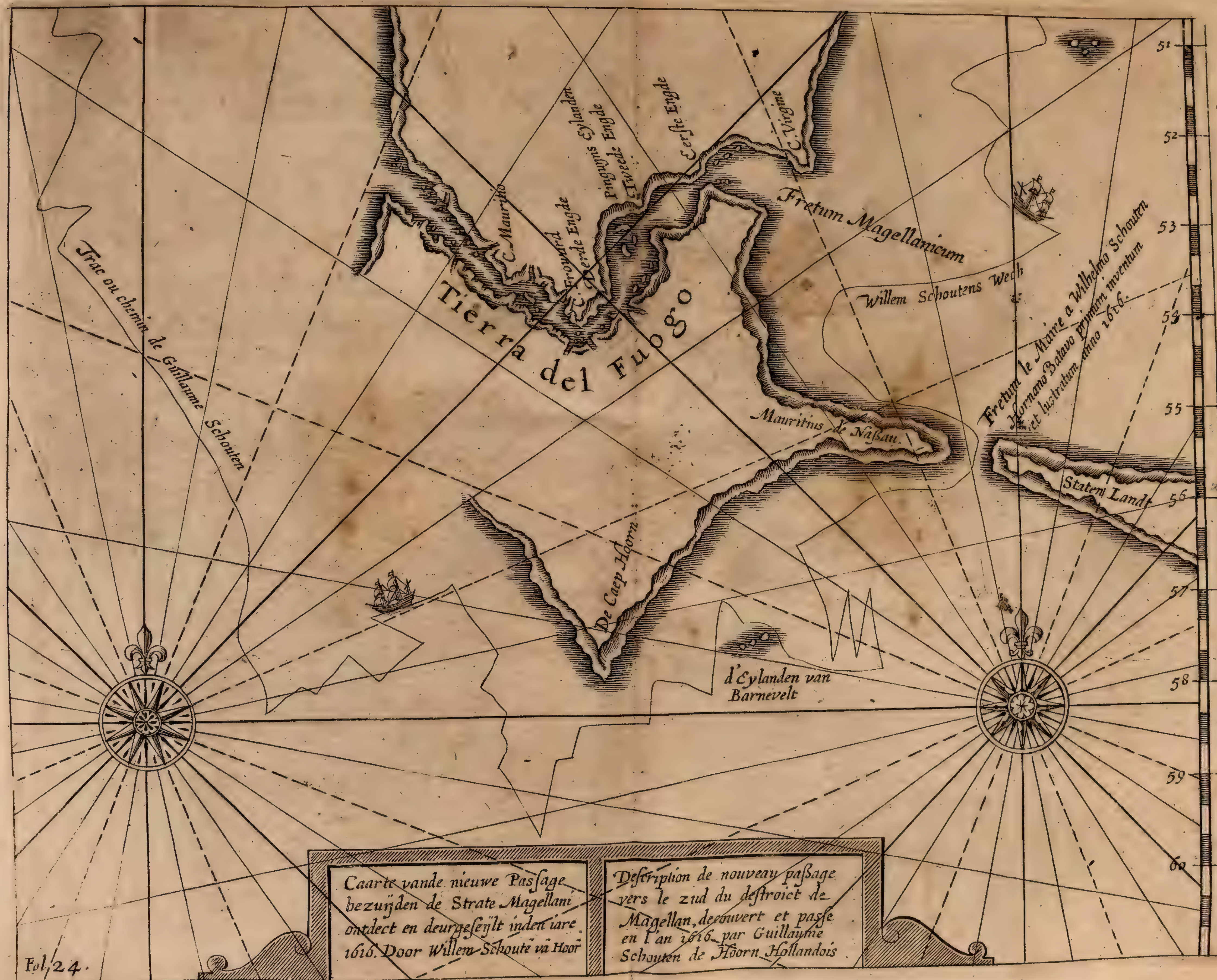
1616. seer hooch ende hackelich aen te sien was. Dese Landen laghen nae ons
Ianuarius. goet duncken ontrent acht mylen van malcanderen / ende scheen daer tusschen beyden door een goede passagie te wesen / en vermoedent te vaster / om dat wy merckten datter een harde stroom om de zuyd tusschen dese Landen in liep / hadden smiddaechs de hoochte van 54 graden 46 minut. na de middagh kreghen wy een noordelijcke wint. Wy liepen nae dese openinghe toe / maer teghen den avont werde het stil / en dreven dien nacht met harde stroom ende weynighe windt heen. Wy saghen ontelbare menichte van Pinguyns / oock Walvisschen by duysenden / so dat wy gestadich daer op mosten passen met aenloeven ende draghend houden / om de Walvisschen te myden / op dat wy haer niet opt lijf en zeylden.

Den 25 smorghens waren wy dicht by't oostelijckste landt / dat was seer hooch ende hackelich / en streckt op de noordzijde oostzuydoost heen soo verre wy sien konden / wy gaven dat den name van het Staten landt maer het Landt daer bewesten ons / noemden wy Mauritius de Nassouw. Wy vermoeden datmen aen beyde zyden goede reede ende zandtbaeyen soude vinden / want 'twas aen beyde zijden met schoone zant-stranden / ende mooye opgaende zant gronden. Visch / Pinguijns en Zee-robben zijn daer in grooten overvloet / oock ghevogelte en water ghenoech / dan boomen en conden wy niet sien. Wy hadden eenen noordelijcken windt int gat / gingen zuydzuydwest aen / met harde voortganck / smiddaeghs hadden de hooghte van 55 graden / en 36 minuten / en setten doen onse cours zuydwest aen / met dichte koelte en regen / met stijve voortganck. Wy saghen het Landt bezuyden het gat vant westelijckste eyndt / vandt Landt Mauritius de Nassou / af strecken westzuydwest / ende zuydwest heen / soo veer wy beooghen conden / al heel hooch ende hackelich Landt. Des avondts liep de windt zuydwest / en wy liepen doen dien nacht zuydwest over met holle dyninghen uptten zuydwesten / ende seer blau water / daer upt wy oordeelden ende voorseecker hielden / dat wy groot ende diep water te loefwaert hadden / niet twijfelende of dat was de groote zuydzee / daer over wy seer verblijt waren / houdende dat by ons een wegh ondecht was / die tot die tijdt toe de menschen onbekent was ghewéest / gelijck wy dat oock naderhandt bevonden waerachtich te zijn. Wy saghen hier uytermaten groote Ian van Genten ofte Zeemeeuwen / grooter van lijve als Swanen / haer vleugelen uytghestreckt zijnde / waren elck meer als een vadem lanck. Dese Vogels door d'ongewoonheyt van menschen te sien / quamen by ons opt Schip sitten / lieten haer vant volck grijpen ende doot slaen.

Den 26 hadden wy smiddaeghs de hoochte van 57 graden / met een vlieghende storm upten westen ende zuydwesten / die't gheheele etmael duerde / met heel hol en blau water. Wy lietent zuydwaert overstaen / met een schoverzeyl / sagen int noordwesten noch hoogh lant / snachts wenden wijt noordwestwaert over / al met een schoverzeyl.

Den 27 hadden wy smiddaeghs de hoochte van 56 graden 51 minuten /

16
Ianr

Tierra del Fuogo
Fretum Magellanicum
C. Virgine
Eerste Engde
Tweede Engde
Pinguyns Eylanden
C. Mauritio
Derde Engde
Willem Schoutens Wech
Fretum le Maire a Wilhelmo Schouten Hornano Batavo primum inventum et lustratum anno 1616.
Mauritius de Nassau.
Staten Landt
De Caep Hoorn.
d'Eylanden van Barnevelt
Trac ou chemin de Guillaume Schouten
Caarte vande nieuwe Passage bezuijden de Strate Magellani ontdect en deurgeseijlt inden iare 1616. Door Willem Schoute va Hoor
Description de nouveau passage vers le zud du destroict de Magellan, decouvert et passe en l'an 1616. par Guillaume Schouten de Hoorn Hollandois
Fol. 24.
51
52
53
55
56
57
58
59
60

nuten / was kout weder met haghelbuyen en reghen / hadden de windt 1616.
west ende westzuydwest / liepen eerst zuydwaert / daer na noordwaert Ianuarius.
over met schooverzeylen.

Den 28 hebben wy smorghens onse Marsseylen daer weder by geset / hadden holle dyninghen upten westen / hadden de wint eerst west daer nae noordoost / liepen eerst zuyden daer na west ende ten zuyden aen / hadden smiddaegs de hoochte van 56 graden achtenveertich minuten.

Den 29 smorghens met den dagh hadden wy eenen zuydoosten wint / deden onsen cours zuydwest aen. Nae de vroekost saghen wy voor uyt twee Eylanden westzuydwest van ons / en ontrent de middagh quamen wy daer by / maer en mochten die niet boven zeylen / soo dat wy daer benoorden om liepen / dat waren dorre grauwe klippen / met noch eenighe kleyne klippen die daerom laghen / legghende op de hoochde van 57 graden bezuyden de Linie Equinoctiael. Wy gaven die den name van d'Eylanden van Barnevelt / nae den E. Heere Johan van Oldenbernevelt / Advocaet vanden Lande van Hollandt ende Westvrieslandt. Wy zeylden al westnoordwest aen / teghen den avondt sagen wy weder landt int noordwesten ende noordnoordwesten van ons / dat was het landt bezuyden de strate van Magellaen / en streckt al zuydwaert henen / was al hooch geberchte met sneeu bedect / eyndende met een scherpe hoeck / die wy noemden de Caep van Hoorn / en leyt op de hoochte van 57 graden 48 minuten. Wy hadden doen schoon weder / kreghen savondts een noordelijcke windt / en hadden holle dyninghen upt den westen / deden onsen cours al westelijck aen en bevonden dat aldaer stercke stroom om de west ginck.

Den 30 hadden wy noch holle dyninghen upt den westen met blau water en stercken stroom / die al om de west ginck / twelck ons al vast vertrouwen gaf dat wy een open wech hadden tot de zuydzee / smiddaeghs hadden wy de hoochte van 57 graden 34 minuten.

Den 31 smorghens hadden wy de windt upt de noordelijcker handt / ginghen west aen / hadden smiddaeghs de hoochte van 58 graden / na de middach liep de windt te westen / ende westzuydwest / en variabel / doen waren wy de Caep van Hoorn ghepasseert / ende en conden gheen landt meer sien / maer hadden holle dyninghen upt den westen en seer blau water / twelck ons doen noch meer en ten vollen verseeckerde dat wy de ruyme Zuydzee voor uyt hadden / sonder eenigh landt. Wy hadden hier variable winden / met veel reghen ende haghelbuyen / soo dat wy't dickwils over ende weder wenden.

Den 1 Februarij hadden wy kout weder / met een storm upten zuydwesten / so dat wy met schoverzeylen by laghen / legghende noordwest ende west noordwest over. Februar.

Den 2 hadden wy eenen westen wint liepen zuydwaert over / en hadden smiddaeghs de hoochte van 57 graden 58 minuten / en vonden 21 graden noordoosteringhe der naelde. Zaghen dien dach menichte van groote Zeemeeuwen en ander gevoeghelte,

1616. Februar. Den 3 hadden wy smiddaegs de hoochte van 59 gr. 25 minut. en was tamelijck weder / maer hadden harde windt upten westen / hadden dien dach gheweest na onse gissinge op de hoochte van 59 graden en een half / maer hebben geen lant noch eenich teycken daer van nae't zuyden vernomen.

Den 4 hadden wy smiddaegs de hoochte van 56 graden / ende 43 minuten / hadden variable winden / meest upten zuydwesten / wenden dickwils heen en weder / na de windt liep / hadden noch 11 graden noordoosteringhe.

Den 5 hadden wy een stercke stroom upt den westen / met hol water / soo dat wy geen zeyl konden voeren / moestent laten drijven tot believen van de windt.

Den 8 smorghens liep de windt zuydelijck / en wy liepen westwaert over / ontrent de middagh liep de windt by 't noordwesten / en wy wendent zuydwaert over / hadden de hoochte van schaers 59 graden / hadden voort variable stercke winden upten noordwesten / ende noordnoordwesten / met meest / koude hagel en sneeu / en lagen met schover-zeylen by / liepen westwaert over. De volghende daghen hadden wy al kout kakich / mottich en mistich weder.

Den 12 kreghen alle het Scheepsvolck dry dubbeld rantsoen van Wijn / tot een vreuchden teecken van onse victorie / om dat wy de Strate Magellaen doen Oost van ons hadden. Ten selven daghe wierdt by ghemeen advijs van de breeden Raet / opt versoeck ende aenhouden van onse Opper-Coopman / de nieuwe doortocht (die wy ontdeckt hadden tusschen de Landen van Mauritius de Nassou / ende het Staten-Landt) den name ghegheven van de Passage ofte Strate le Maire, hoe wel die met meerder recht wel hadde moghen ende behooren te heeten / de Strate van Willem Schouten / na onse Schipper / als door wiens kloeck belept ende zeemanschap / 't selve aldermeest bestaen ende uptghevoert is. Gheduerende den tijdt dat wy de voorsz nieuwe Strate passeerden / ende bezuyden dat nieuwe ghevonden Landt om zeylden / al tot dat wy weder aen de west-zijde de Strate van Magellaen ghepasseert waren / hadden wy meest den tijdt veel stercke stormen / seer hol water / daghelijcx reghenachtich / mistich / mottich en dysich weder / met veel haghel en sneeu / soo dat wy niet weynich armoede en onghemack passeerden. Maer 'tghene wy soo gheluckelijck ontdeckt hadden / ende hopende dat 'tghene wy noch voor hadden te ontdecken / oock gheluckelijck soude afloopen / heeft onse gemoet versterckt / dat wy alle zwarigheyt als niet / te rugge stelden / ende met alle couragie manlijck sochten te vorderen / soo veel wy mochten.

Den 13 hadden wy noch veel regen ende misten kakich weder / sagen veel Ghevogelte ende Zeerobben.

Den 14 hadden wy de hoochte van 51 graden en 50 minuten / hadden noch al mistich / mottich ende kakich weder (ghelijck oock den 15) doch slecht water / hadden doen de hoochde van 51 graden 12 minuten / hadden de

den de wint westelijck / en deden onse cours noordelijck aen / wy bevonden oock dat de stroom met ons liep om de Noord. 1616. Februar.

De volgende dagen hadden wy noch als voren de wint upten noordwesten / noordnoordwesten ende westerlijcker hant tot op den 23 / doen kreghen wy de generale zuydelijcke wint en goet weder / hadden holle dyninghen upten zuydwesten / smiddaeghs hadden wy de hooghde van 46 graden 30 minuten.

Den 24 haelden wy onse boven-gheschut upt het ruym / ende hebben dat op ghestelt.

Den 25 hebben wy onse bramzeyls en boven-blinde weder opgestelt / als nu ghecomen zijnde in een vredighe Zee / daer wy alle stormen ende ongheweerte waren ghepasseert.

Den 27 hadden wy oock onse onderste laegh geschut boven ghehaelt / ende weder opghestelt / want in Porto Desire hadden wy dat alle beneden ghebracht / ende alle wintvangh afghenomen / hadden dien dagh smiddaeghs de hooghde van 40 graden effen / met moy weder en zuyden ende zuydzuydoosten wint / en goede voortganck / gelijck de voorgaende daghen / en ginghen al Noorden aen.

Den 18 wiert by den Raet ende de vier Stuyrluyden gheresolveert / dat wy aen de Eylanden van Iuan Fernandes souden zeylen om aldaer te ververschen / alsoo sommighe van onse volck door het groot gheleden ongemack / heel zeemoed / ende sommige niet weynich vant scheurbuyck ghequelt waren / hadden dien dach de hoochte van 35 graden 53 minuten. Des avondts maeckten wy kleyn zeyl / om niet by nacht opt Lant te vervallen / en om dat wy't by nacht niet en souden voor by zeylen / ginghen noordnoordoost aen.

Den 1 Meert smorghens met den dach sahhen wy de Eylanden van Iuan Fernando, recht voor upt noordnoordoost van ons / hadden een zuyden wint met moye koelte en moy weder. 's Middaeghs quamen wy daer by / hadden de hoochte van 33 graden en 48 minuten. Dese Eylanden zijn twee in ghetal / beyde heel hooch Lant / het kleynste dat is het westelijckste / is een dorbar Eylant / niet dan kale Berghen en klippen maer het grootste (dat is het Oostelijckeste) is oock vol hooch gheberchte / maer vol gheboomte ende seer vruchtbaer / daer is menichte van Vee / als Verckens ende Bocken / aen de Custe onuytsprekelijcke menichte van goede Visch / soo dat de Spaenjaerts daer somtijts comen visschen / en in korten tijdt haer Schepen vol vanghen / die sy na Peru voeren.

Wy liepen aen de westzijde van dese Eylanden henen / 'twelck een mislagh voor ons was / moesten daer beoosten om gelopen hebben / om op de Reede te comen / die leyt by de Oost-hoeck vant grootste Eylant / want alsoo wy van bewesten om / ende achter 't Lant quamen / geraeckten wy ondert Lant inde stilte / deur dien het Lant hooch ende steyl is / soo dat wy met het schip niet en conden by 't Lant comen om te ancken / sonden daerom onse Boot na 't Lant om te diepen / die quam sa-

1616. Martius. vondts weder aen boort/ brocht tydinghe dat zy dicht ondert landt grondt hadden ghewórpen op 40 ende 30 vadem sandtgrondt/ die leffchende op droogde tot op drie vadem toe/ wel bequaem om te ancke- ren neffens een schoone groene valey/ die vol groene boomen stont lieflijck aen te sien/ dan zy en waren om de korheydt des tijdts niet aen landt/ en dat zy hier en daer't versch water in overvloedt vant hooghe landt hadden sien comen afloopen/ sagen oock veel Bocken ende ander ghedierte opt gheberchte/ dat zy niet wel van verre costen bekennen: zy hadden oock in korte tijdt een goede menichte van schoone visch ghevanghen/ soo haest en haddense de hoeck niet int water laten gaen/ of terstondt wasser visch aen/ soo datse ghestadich sonder ophouden niet gedaen hadden als visch ophalen/ waren meest Corcobado ende Steenbrasems/ en hadden oock menichte van Zeewolven ghesien. Dese tydinghe maeckte het Scheepsvolck alle seer verblijdt/ bysonder sommighe die het scheurbuyck hadden/ hopende hier ten vollen te ververschen/ ende lijfs ghesontheyt te bekomen. Des nachts wert het stil/ soo dat wy doen mette stroom een stuck wegh ghedreven wierden.

Den 2 des morghens waren wy met het schip weder dicht onder 't landt/ maer en konden soo nae niet komen/ (hoe veel weere dat wy oock deden) dat wy gront konden bewórpen/ wy sonden weder eenigh volck na landt/ sommighe om te visschen/ en sommighe nae Vee te gaen soecken/ zy konden wel menichte sien van schoone Verckens/ Bocken ende ander gedierte/ maer om het krupelbosch wille niet beloopen noch besetten. Terwijlen dat sommighe wat water haelden/ hadden die inde boot waren/ ontrent twee tonnen visch gevangen al mette hoeck. Daer mede mosten wy dat schoone Eylandt verlaten/ sonder meer daer van te genieten.

Den 3 des morghens waren wy wel ontrent vier mylen beneden dese Eylanden ghedreven/ niet teghenstaende dat wy het gansche etmael onse beste hadden gedaen om die te beseylen/'twelck ons ten laetsten begon te verdrieten/ siende dat het onmoghelijck was die te bekomen/ daeromme is doen by den Raedt goet ghevonden ende besloten/ dat wy d'Eylanden souden verlaeten/ ende onse cours volghen om onse reyse te voorderen/ alsoo wy alle daghen een seer goede wint hadden/ ende over't hooft lieten wayen/ tot seer groot leetwesen ende verdriet vande siecken/ die daer mede alle hope van haer leven verlooren/ dan Godt versacht. Dese Eylanden leggen op de hoochde van 33 graden 40 minuten.

De resolutie ghenomen/ setten wy onse cours noordwest ten westen/ met een lustige koelte upten zuyden/ ende goede voortganck.

Den 11 passeerden wy voor de tweede reyse den Tropicum Capricorni met een zuydooste wint/ ende noordnoordweste cours/ daer kreghen wy den generalen oosten ende oostzuydooste wint/ vervolghden noch met den noordnoordwesten gangh tot den 15 toe/ tot op de 18 graden/ doen veranderden wy van cours/ en slooten dien dach onse roep-

sloep

sloep in malcander / om die te ghebruycken soo wy by eenighe Landen 1616.
mochten comen. Martius.

Den 17 hadden wy de hooghte van 19 graden deden onse cours west noordwest.

Den 20 hadden wy de hooghte van 17 graden / en seer holle dyningen uyten zuyden / de windt als vooren al oostzuydoost / en ghinghen west-noordwest aen / hadden op ons Compas een halve streeck noordwesteringhe. Saghen dagheliicx veel pylsteerten ende ander ghevoghelte, Pylsteerten zijn spierwitte vogelen / met roode becken ende roodachtige hoofdekens / hebben langhe witte ghespleten steerten van 2 ofte derdehalf voeten langh / men vindt die in alle deelen vande werelt waermen comt / zijn vande groote van een gemeene Zeemeeu.

Den 24 hadden wy de hoochte van 15 graden / deden onse cours west aen / hadden alle daghen holle dyninghen upt den zuyden / hoe wel wy ghestadigh stijve koelt hadden upten oostzuydoosten / het ginck alle daghen stijf voort.

Den 3 April Paesdach hadden wy de hoochde van 15 graden 12 minuten / hadden gheen afwijckinghe maer de naelde troch recht noorden ende zuyden. De scheurbuyck begost seer onder ons volck te ontsteecken / ende helft was daer al mede besmet. Aprilis.

Den 9 stirf Jan Cornelisz Schouten / Schipper op't Jacht geweest en broeder van onse Schipper Willem Cornelisz Schouten / nae dat hy wel een maent aen een seer quade sieckte hadde gelegghen.

Den 10 smorghens / nae dat het ghebedt ghedaen was / wiert de doode buyten boort gheset / ende nae de vroeghkost saghen wy't landt noordwest / ende noordwest ten noorden van ons outrent drie mylen / dat was een leegh Eylandt en niet groot. Wy saghen hier oock een groote menichte van meeuwen ende visch / ende setten onsen cours nae't Eylandt toe / meenden aldaer eenighe ververschinghe te krijghen / die wy overmidts het scheurbuyck grootelijcx van nooden hadden. Teghen de middagh quamen wy by't landt / ende wierpen't loot maer hadden gheen grondt / waer over wy onse Sloep uytsetten / om te sien of wy gheen grondt souden vinden. De Sloep wederkeerende / seyde grondt ghehadt te hebben op 25 vadem / ontrent een kleyn musquet-schoot van landt / ende seyde oock ghesien te hebben veel Hapen ende andere visch / van sulcken slach als wy aen Ioan Fernando ghevanghen hadde / maer wy en dorsten met ons Schip soo dicht onder de wal niet komen / vreesende voor eenich perijckel. Teghen de middagh voer onse Sloep weder nae landt toe / om te besien offer wat te krijghen was / maer komende by't Eylandt / konden zy met de Sloep niet stranden / deur dien het daer soo seer barnde / waer over zy haer int water begaven / swommen en trocken malkanderen aen landt / latende de Sloep op de dregh ligghen. Des avondts quamen zy weder aen boort / maer hadden niet uytgherecht / dan alleen dat zy brochten een deel groen kruyt / dat van smaeck was als Hollandtsche Tuyn kars. Seyden ghesien te

1616. Martius. sien te hebben drie Honden die niet en blaften / noch eenich ghelupt ga- ven: sy vonden der eenige plaskens water dat van dien dach gheregent was. Het Eylant / naer ooghemercken / scheynt met hoogh water meest onder te vloepen / hadde anders niet dan buyten om een rant als een dijck met groene Boomen / schoon om aen te sien / ende int midden van dien ende elders lach veel zout water. Het leyt op de hooghte van 15 graden 12 minuten / en van de Custe van Peru verscheyden nae onse gissinghe 925 mylen. Dit etmael was de wint Noordelijck / ende wy ginghen weder west aen nae de Eylanden van Salomon en lieten dat Eylandt den naem vant Honden Eylant. Des nachts waydent stijf met een groote slachregen / soo dat ons groot zeyl een stuck weechs upt de lijck raeckte.

Den 14 was de wint Oost ende oostzuydoost / de cours west ende west ten noorden / koelte ende weder als voren / saghen veel visch ende voge- len / ende des namiddaeghs saghen wy weder een leech Eylant Noord- west van ons / dat seer groot was / streckende noordoost ende zuydwest / waer over wy altesamen seer verblijt waren / op hope van water ende ververschinghe te krijghen / ende liepender na toe / settende onse Cours noordwest aen. Teghen den avont / wesende met ons noch wel een myl van Lant / quammer een Canoe ons te ghemoet met 4 Indianen / die geheel en al naeckt en root van coluer waren / met seer zwart ende lang hayr. Sy bleven altijt een goet stuck vant Schip / roepende ons eerst toe / ende wijsende dat wy aen Lant souden komen / maer wy konden haer niet verstaen / noch sy ons hoe wel wy haer in Spaensche Maley- sche Javaensche ende onse Nederduytsche sprake toe riepen. Des avonts met Sonnen ondergangh quamen wy by 't Lant / maer hadden gheen grondt / noch oock veranderinghe van water / hoe wel wy ons soo dicht by 't lant begaven / dat wyder wel met een musquet opgeschoten souden hebben / waer over wy het wederom t'zeewaert wenden / ende de Canoe gingh nae Lant / daer hun een groote menichte van Indianen op de strandt waren wachtende. Een weynich tijts daer nae quammer we- derom een Canoe van Lant naet Schip toe / maer en wilde ons / als de andere / niet aen boort komen: Sy riepen wel / en wy mede / maer konden malcanderen niet verstaen / en haer Canoe viel om dat wy't sagen / maer sy haddense metter haest weder overent / ende waren met een gauwig- heyt terstont weder daer in / sy wesen ons al voort na Lant toe / ende wy haer wederom naet Schip / doch sy wilden niet komen / waer over wy weder onsen Cours ginghen / ende t'Eylant verlieten / zeylende zuyden ende zuydzuydwest aen / om bovent Lant te zeylen. Dit Eylant is niet breet / dan seer lang / staende vol Bomen / het welcke / soo ons dochte Pal- mitas ende Cocos Bomen waren / leyt op de hooghte van 15 graden 15 minuten / ende heeft een witte zant-strant. Des nachts sagen wy tot verscheyden plaetsen vyeren opt Landt.

Den 15 smorghens soo wy snachts ontrent thien mijlen zuyd-zuyd- west hadden ghezeyldt / zeylden wy smorghens dicht ondert Landt langhs /

langhs / daer saghen wy oock veel naeckte menschen langhs de strant/ 1616.
roepende ende krijtende (soot scheen) dat wy aen Lant souden komen/ Martius.
daer quam wederom een Canoe van Lant met drie Indianen naer ons toe/ die mede riepen / doch en wilden ons als voren niet aen boort maer roepden nae onse Sloep toe / daer sy dicht by quamen / ende ons volck bewees haer alle vrientschap / haer ghevende eenighe Coralen ende Messen / dan sy konden malkanderen niet verstaen. Een weynigh tijts by de Sloep gheweest hebbende / scheydense daer van / ende quamen soo na ons boort / dat wyse een toutjen toewierpen / het welcke sy namen/ dan wilden haer int Schip niet begheven / maer wel in onse Sloep / die wederom van Lant quam sonder yet uytgherecht te hebben. Immers nae dat sy langhe aen ons boort gheweest hadden / quammer ten lesten eenen in de Gaelderije / die de Spijckers van de vensterkens voor de Koopmans ende Schippers kopen uyt trock / ende stackse wegh / verborgh die in sijn hayr waren seer begheerich nae Yser / jae sy trocken / en meenden oock de bouts met handen uyt het Schip te trecken. Wy wildender een int Schip houden / ende daer teghens een van ons volck met hun inde Canoe aen Lant senden / om vrientschap met haer te maecken/ dan sy wilden niet. Twas seer diefachtich volck / ginghen heel naeckt hadden alleen een doecxken van matten voor haer schamelheyt / haer huyt was gheteyckent met verscheyden Feguyren / als Slanghen / Draken ende dierghelijcke ghedrocht / en stont daer op heel blaeu / als oft met Boskruyt daer op ghebrant hadde gheweest. Wy schonckense eens wijn inde Canoe sittende / sy en wilden het schaelken niet weder geven. Wy sonden onse Sloep wederom af nae lant toe / met 8 Musquettiers/ ende ses mannen met Sabels Onsen Onder koopman Claes Jansz/ende de Coopman vant Jacht Aries Claesz voeren mede / om te besien wat daer opt Eylandt was / ende vrientschap met haer te maecken / dan soo ras als sy stranden / ende dat het volck deur de barninghen aen Landt quamen / quamender wel 30 Indianen uyt het bosch met groote knodsen / ende wilden den onsen haer gheweer benemen / ende de Sloep opt droogh trecken / ghelijck sy dan twee van onse volck uyt de Sloep namen / ende meendense int Bosch te brenghen maer de musquettiers / die haer musquetten noch droogh waren / schoten drie musquet schoten inden hoop / soo dat ons volck sonder twijfel meenden / datter eenighe doodtgheschooten ofte doodelijck ghequetst waren. Sy hadden oock langhe stocken / met seeckere langhe ghetackte dinghen voor aent ent / het welcke / soo ons docht swaerden van Swaert visschen waren / oock wierpense met slinghers / dan quetsten Godt danck niemandt van ons volck niet. Flitsboghen en hadden sy niet dat wy saghen. De onse sagen oock eenighe Vrouwen / die de mans om de hals vielen ende kreten / dat wy niet en wisten wat het beduyde / dan meenden dat het was om deselve te doen scheyden. Dit Eylant gaven wy den naem (uyt oorsaeck dat wy daer gheen grondt konden vinden om te anckeren) vant Eylandt sonder grondt / was aen de buyten kant een smalle streck Landt / vol

Palmites

1616. Aprilis.

Palmites Bomen / dan binnen int Lant vol sout water. En alsoo wy sagen dat hier voor ons niet ten besten en was / besloote wy van daer te scheyden / namen derhalven onse cours weder t'zeewaert West aen / met een Oostelijcke windt. Wy hadden hier slecht water / en geen dyninghen / ghelijck de voorleden daghen upten Zuyden / daerom wy vermoeden dat zuydwaert meer Landt moest wesen / leydt op de hooghde van 15 graden verscheyden ontrent 100 mijlen van het Honden Eylandt.

Den 16 des morgens in den dagheraet / saghen wy wederom een Eylandt dat Noorden van ons lagh / zeylden daer na toe / daer by komende vonden wy dat als de voorgaende / sonder ancker-grondt / zijnde van binnen mede al verdroncken Landt / doch aen de kant stont het vol gheboomte / maer gheen Palmites noch Cocos Bomen. Wy setten onse Sloep uyt om te diepen / de welcke aen Lant komende / gheen gront en hadde / waer over sy wederom aen boort quamen / sonder yet uytgerecht oft eenighe menschen ghesien te hebben. Daer na sonden wyse andermael uyt / om te besien off sy eenighe verversinghe oft Water aen lant souden vinden / ende weder komende / seyden sy versch Water gevonden te hebben niet veer vant strant / in een put ofte kuyl / het welcke wel met Galey vaetjens aen strandt was te brenghen / maer seer qualijck t'scheep te krijghen / want de Sloep door de barninghen die daer waren / moest op de dregh blijven liggen / ende 't Volck moesten malkanderen met een Tou doort Water aen Landt / ende dan weder aen boort trecken / soo dat het seer periculeus ende moyelijck was aen lant te komen / daerom wy oock niet meer als vier vaten waters haelden. Wy vonden hier oock sulck kruyt als wy opt Honden Eylandt ghevonden hadden / dat de smaeck hadde van Tuynkers / daer van wy een sack vol t'scheep brochten / als mede eenighe krabben / oock schulpen en hoorens / daer slacken in waren / seer goet van smaeck. Des Avondts gingen wy wederom onsen Cours west aen / de windt was Oostelijck / ende hadden ditmael een tamelijcke koelte / met regenich weder en slecht water. Ten selven daghe hadden wy de hooghde van 14 graden en 46 minuten. Dit Eylandt leydt vijfthien mijlen vant voorgaende / en wy gavent den naem van Waterlant / om dat wy daer eenigh water hadden bekomen.

Den 17 gaven wy ons volck dien dagh ses mutsgens water / en koockten een groote ketel Warmoes van dat groene kruyt als Tuyn-kars / dat wy vant Eylandt Waterlant hadden ghehaelt / daer van het volck merckelijcke baet ende verquickinghe kreghen teghen het scheurbuyck.

Den 18 des morghens nae vroeghkost saghen wy wederom een leegh Eylandt / zuydwest van ons streckende westnoordwest ende oostzuydoost / so veer als wy sien konden / ende was ontrent 20 mijlen verscheyden vant voorgaende. Wy hieldender na toe / by't Landt komende voer onse Boot heen langhs de wal om te diepen / alwaer sy seyden

grondt

grondt ghehadt te hebben op een hoeck / daer een rif of streckte / op 20 25 / ende 40 vadem / seer steyl aflopende / ontrent een musquet-schoot van Landt / waer over wy 't Boot met de leeghe Water-vaten derwaerts sonden / hopende Water te vinden. By het Landt komende / lieten sy de Schuyt op de dregh ligghen buyten de barninghen / ende trocken malcanderen door de Zee met een tou aen Landt als voren / sy sochten een stuck weechs int Bosch na versch water / maer alsoo sy gheen ghe-weer mede ghenomen hadden / ende een wilt mensch saghen / de welcke soo haer dochte / een flits-boogh inde handt hadde / keerden sy terstont weder nae de Schuyt toe / ende quamen aen boort / sonder yet uytghe-recht te hebben. Als sy een stuck weeghs van Landt waren / quamender vijf ofte ses Wilden op de strandt / de welcke / siende dat de onse wech waren / keerden weder nae t bosch. Op dit Eylandt stonden seer veel groene wilde boomen / ende 't was van binnen oock al vol sout water. Ons volck t'scheep komende waren gantsch met vlieghen bedeckt / soo seer datmen niet van haer en mocht bekennen / haer aengheschten / han-den / Schuten en al / jae de riemen soo verre die uyt het water waren / 't was al met vlieghen swart bedeckt / een wonder om sien. Dese vliegen quamen met haer aen ons boort / en vloghen ons allegader so dick om 't lijfen in 't aenghesicht / dat wy niet wisten waer wy ons daer voor sou-den verberghen / soo dat wy qualijck conden eten ofte drincken / alles wierdt daer van vervult / wy wreven ons aensicht en handen / maec-ten klappen / sloeghender soo veel wy conden / dat deurde twee ofte drie daghen met seer groote quellinghen / doen kreghen wy een dichte koelte / daer door ende met ghestadighe vervolghen wierden wy die ten eynde van 3 ofte 4 daeghen weder quyt : gaven dit Eylandt den naem van 't Vlieghen Eylandt / en setten onsen cours daer af / hadden dit etmael veel reghens / en oock de volghende daeghen / soo dat wy by de reghen veel water gaerden / soo met laeckens als mette zeylen dat ons seer wel te passe quam / des nachts lieten wy 't sachtgens voortgaen / ofte oock wel dryven / om niet by doncker op sodanige laege vlacke Eylanden te ver-vallen / en 't schip te verseylen.

1616. Aprilis.

Den 23 hadden wy de hooghte van 15 graden 4 minuten / en creghen doen weder holle dyningen uyt den zuyden / die ons de volghende daghen noch al by bleven / hadden de windt uyten noordoosten / meest Oost ende Oost ten zuyden / daer wierdt ghesept dat Terra Australis dat wy soch-ten / noch 250 mijlen voor uyt lagh.

Den 25 gaerden wy wel vier vaten waters van de reghen / hadden noch alle holle dyninghen uyten zuyden / gelijckmen inde Spaensche zee ghemeenlijck heeft uyten noordwesten.

Den 3 Mayus hadden wy noch al Oostzuydooste windt / gingen west aen / hadden smiddaeghs de hooghde van 15 graden drie minuten / wy saghen dien dagh veel groote Dorados / 't welck de eerste waren die wy inde Zuyzee ghesien hadden. Mayus.

Den 9 hadden wy de hoochte van 15 graden 20 minuten / ende wa-

1616. Aprilis. ren doen na onse gissinge 1510 mijlen van de Cust van Peru ende Chili. Des middaeghs recht nae den eten saghen wy een Zeyl / het welcke soo ons docht een Bercke was / komende uyt den zuyden / liep noorden aen tegen ons over. Wy hieldender terstont na toe / ende als hy by ons quam / schoten wy met ons boeg stuck aen stuerboort voor over / om dat sy souden strijcken / dan sy wildent niet doen / maer over wy noch eens schoten / maer en wilden noch niet strijcken. Daerom setteden wy onse Sloep uyt met thien Musquettiers / om haer te krijghen / de welcke daer na toe roepende / schoten wy noch eens achter haer om / doch alles sonder meeninghe om haer te raken ofte te beschadighen / maer noch strecken sy niet / dan sochten soo veel als sy konden te ontzeylen / ende wonnen de loef van ons / doch de Sloep die haer te kloeck was / roepde haer in / ende doen de onse ontrent een half musquet schoot van haer waren / schotense viermael met een musquet / als wy haer genaeckten / en eer wy aen boort quamen / spronghen sommighe mans van verbaestheyt buyten boort. Onder andere wasser een met een kleyn kint / ende noch een die ghequetst was / hebbende drie gaten in den rugge / doch niet seer diep / want het was een schamp schoot / die haelden wy weder uyt het water. Sy smeten oock veel goedt buyten boort / het welcke waren Matjens / ende onder andere oock drie Hoenderen. De onse sprongher in dat Scheepken / ende brochtense ons aen boort / sonder dat sy haer int minst te weer stelden / ghelijck sy oock geen geweer en hadden. Aen ons boort wesende / haelden wy twee mannen die noch int Schipken overgheblevenwaren / welcke ons stracx te voet vielen / kussende onse voeten ende handen. Het een was een heel out grijs man / het ander een jonck gesel / maer wy en kondense niet verstaen / dan tracteerdense wel aen ons boort. Ende terstont roepde de Sloep weder na't voorsz volck dat buyten boort ghesprongen was / om de selve te berghen / dan sy kreghender maer twee / die op een van haer Riemen dreven / ende wesen ons volck met de handt na de grondt toe willende segghen / dat het ander volck al verdroncken was. D'een van dese twee / het welck de gequetste was / die wy verbonden / hadde geel langachtich hayr. In dit Scheepken waren wel acht wijven met drie jonghe kinderen die noch soghen / ende oock eenighe die wel neghen ofte thien jaren out waren / soo dat ons docht dat sy in alles wel 25 sterck hadden gheweest / waren gheheel naeckt mannen ende vrouwen / hadden maer een weynich hanghen voor haer schamelheydt. Teghen den Avondt setten wy de Mannen weder aen haer boort / die haer wijven seer wellekom waren / ende van deselve ghesoent wierden. Wy gavense Coralen (die sy om haer hals hinghen) met sommighe messen / ende bewesende alle vrientschap / ghelijck sy ons weder deden / ons gevende twee frape fijne Matjens / ende twee Cocos noten / want sy'er niet veel en hadden / dat was al haer eten en drincken / ja sy hadden't water uyt de Noten al ghedroncken / soo dat sy geen drincken meer en hadden. Wy saghen oock dat sy zout water uyt de zee droncken / ende gavent oock aen haer jonghe kinderen te drincken / het welck

ons

516.
rilis,

1616. Mayus. Cocos noten / ende drie ofte vier vlieghende visschen / roepende ons vast toe / maer wy kondense niet verstaen / dan ons docht / het beteeckende dat wy het tou weder aen boort souden trecken. Dit volck voeren in heur scheepkens oock een Canoe / dewelcke sy ter gheleghender tijdt konnen uytsetten / ende zijn seer kloecke Zee-luyden. Haer Scheepkens waren vant selve fatsoen als hier voor af vermaent is / zijn seer wel beseylt / ende seylen oock soo hardt datter luttel scheepen in Hollandt zijn die't verbeteren souden. Sy stueren achter aen met twee Riemen / staende op elcke Canoe achter een man / ende loopen somtijdts met haer riemen oock wel voor als sy wenden willen / oock wenden het wel van self / als sy de riemen maer uyt het water haelden / ende lieten gaen / oft alleenigh door de wint loopen. Wy setten onse Sloep uyt om te diepen / dewelcke wederom komende / seyde gront ghehadt te hebben op 15 / 14 / ende 12 vadem schulp gronde / ontrent een Gotelincx-schoot vant Lant / soo dat wy daer nae toe liepen om te setten / ende namen onse seylen in. De Wilden dit siende / wesen ons al naer 't ander Eylandt toe / ende zeylden ons oock voor / maer wy setten het evenwel aent eynde vant Eylandt op 25 vadem zandtgront / een groote Gotelings-schoot van Landt. Dit Eylant is een hooghe Bergh / van fatsoen by na als een vande Eylanden van Molucken / staet vol gheboomte / meest al Cocos Boomen / daerom wy het noemden het Cocos Eylandt. Het ander Eylandt is veel langher maer lagher / streckende Oost ende West. Soo haest als wy ghesett laghen / quamender drie Scheepjens / die gints en weder rondom ons boort zeylden. Daer quamen oock wel neghen ofte thien Canoes aen boort / soo vant Landt als uyt de Scheepjens / onder andere warender twee die witte vreede vaentjens lieten vlieghen / het welcke wy van ghelijcken deden. Haer Canoes / die elck drie ofte vier man op hadden / waren voor stomp / en achter scherp / heel uyt een eenigh root houdt ghemaeckt. Hier mede konden sy seer uytnemende snel scheppen / ende als sy by't Schip waren / spronghen sy er uyt / ende zwommen ons voorts aen boort / hebbende de handen vol cocos Noten ende Ubas wortelen / die sy teghen ons verruylden voor spijckers ende Koralen / daer sy seer begheerich nae waren / gaven vier ofte vijf cocos noten voor een Spijcker / oft kleyn snoertjen Koralen / soo dat wy dien dagh wel 180 Noten ruylden / jae sy quamen ten laetsten soo dick aen boort / dat wy schier niet en wisten waer wy ons wenden oft keeren souden. Wy sonden onse Sloep om aent ander Eylandt te varen / en te sien of het daer niet beter soude wesen te ligghen / want wy hier in de openbaer zee laghen / dan de Sloep maer van boort wesende / ende langs de wal varende / worde omcingelt van 12 ofte derthien canoes van't ander Eylant / daer noch veel andere toe quamen / daer van't volck scheen als dol te wesen / hebbende sekere stocken van hart hout inde handt / ghelijck Assagapen / voor aen de punt scherp / en wat ghebrant. Sy waren onse Sloep aen boort / ende meenden onse volck die afhendich te maecken / maer sy ghenootsaeckt haer te redden ende te weren / schoten drie-

mael

Cocos Eylandt
Isle de Cocos
Verraders Eylandt
Isle des traistres

mael met een musquet daer onder / daer sy eerst mede lachten ende gecken/ meenende dattet kinder-spel was / maer de derde reys werter een in syn borst gheschoten dat het achter upt quam. Dit siende syn metghesellen / schepten stracx daer nae toe om hem te helpen / ende bindende dat hy soo ghequest was / hielden terstont allegader van de Sloep af/ scheppende nae een van de zeyltjens / de welcke sy toeriepen / ende wilden hebben dat sy ons over zeylen souden / soo ons docht / maer sy wilden niet / want haer Canoes hadden aen ons boort gheweest / daer wy haer wel getracteert ende vrientschap bewesen hadden. Dit volck was seer diefachtich / stalen dat het ons volck aensagh een dieploot / daer een van de Stuerlupden mede diepten / jae al dat sy saghen wilden sy nemen ende mede wech zwemmen / gelijcker oock ettelijcke deden / die een van onse Matrosen ontnamen syn Kussen / Deecken ende Py / andere namen Messen ende wat sy meer krijghen konden / daer sy dan stracks mede buyten boorts spronghen ende wech zwommen / soo dat wy des nachts onse Sloep mosten in setten / upt vreese dat sy se affsnijden ende daer mede deur varen souden. Sy waren uptnemende begeerich nae't Yser / trocken over al aende hoofden vande spijckers ende aende bouts/ van meenighe om die upt te trecken ende te nemen / maer saten te vast. Dit volck waren fraye kloecke mannen wel gheproportioneert van leden / groot van statuere / waren al naeckt en onghewapent / alleenlijck haer schamelheyt wat bedeckt / hun hayr was verscheydelijck gheciert/ 'tsommighe kort / oock 'tsommigh cierlijck gefrizeert / sommighe hadden langh hayr aen vlechten opgebonden / op verscheyden manieren / waren sonderlinghe zwemmers. Dit Cocos Eylandt leydt op de hoochde van 16 graden 10 minuten. 1616. Mayus.

Den 12 dito smorghens nae den vroegh-kost quamender weder veel Canoes aen boort met Cocos noten / Bananas / Ubas wortelen / ende sommighe kleyne Verckens / eenighe oock met doppen vol versch water ende wy ruylden dien dagh wel 1200 Cocos noten / wy waren 85 Eters sterck / elck kreegh 12 noten. Elck wilde voor ander aent Schip wesen/ spronghen buyten haer Canoes die niet aent Schip konden komen / ende doken onder de ander Canoes deur / om aent Schip te gheraken en haer goet te verkoopen / hadden Ubas wortelen / ende bossen Cocos noten in haer monden / clommen by't Schip soo veel op / datmense met stocken moest afweeren. Als sy hare Coopmanschap hadden gedaen / spronghen vant Schip af / zwommen weder na haer Canoes toe. Sy waren seer verwondert vande groote ende stercke vant Schip/ eenige clommen achter by't roer neder / tot onder't schip klopten met een steen daer onder aen / om te proeven hoe sterck het was. Daer quam een Canoe vant ander Eylandt / die ons een swart Wilt Vercken brocht / dat de Koningh sont / om aen ons te schencken / wy wilden den brenger weder wat vereeren / maer hy begheerdet niet / wijsende dat hem de Koningh verboden hadde yets te nemen. Des namiddaeghs quam de Koningh selve met een groote Zeylprau / van fatsoen als hier voren van ghesept

1616. Aprilis. is / ghelijck een Ysslede / ende wel 35 Canoes die hem ghelepden. Dese Coningh ofte Overste werde van syn volck Latou ghenoemt / wy ontfinghen hem met Trommelen ende Trompetten / daer sy seer in verwondert waren / alst ghene sy noyt ghesien noch ghehoort en hadden. Sy bewesen ons veel eere ende vriendtschap /soo't uyterlijck scheen /met het hooft te buyghen / de vuysten opt hooft te slaen / en meer andere vreemde Ceremonien. Doen hy een weynich van ons was / begost de Coninck luyde te roepen ende te tieren / als of hy op syn manier een ghebedt ghedaen hadde / ende alle het ander volck van gelijcken / sonder dat wy wisten wat sulcx beduyde / dan vermoeden dat het de wellekom was. Stracx daer na sondt ons de Coninck een Matjen met drie van syn dienaers / die wy wederom gaven een oude Bijl / een weynich Coralen / wat oude Spijckers / ende een stuck Lijwaets / dat hy seer gaerne ontfingh / legghende 'tselve driemael op syn hooft / ende neyghende 'thooft dan nederwaerts / tot een teecken van reverentie en danckbaerheyt ofte eerbiedichept. 't Volck die int Schip quamen / vielen op haer knien ende kusten onse voeten / en waren uytermaten seer verwondert van onse Schip. Desen Coninck kondemen uyt de andere Indianen niet onderkennen / want hy ginck mede heel naeckt / dan daer aen dat sy hem ghehoorsaemden / ende dat hy goedt ghebiedt hadde over syn Volck. Wy wesen dat de Latou soude overkomen in ons Schip. Syn Sone quam aen ons boordt / ende wy tracteerden hem wel / maer hy selve en dorste ofte wilde niet komen / dan sy wesen altemael dat wy by't ginste Eylandt met ons Schip souden komen / daer was ghenoegh van alles te krijghen. Wy ruylden onder ander drie hanghels van haer / die van riet waren / ghelijck in Hollandt / doch een weynich dicker / met hoecken van Perlemoer daer toe. Des Conings Sone voer weder aen Lant / ende die Canoe die hem ghelepde / hadde aen backboort een groot hout / daer mede sy recht behouden wert. Op dit hout lach haer Hangel altijdt reedt om te visschen.

Den 13 smorghens quamender wel 45 Canoe by ons boort / om met ons te handelen / met een Armade van wel 23 zeyl scheepjens / van fatsoen als Yssleden / die hadden in (d'een duer d'ander) wel 25 man / en de kleyne Canoes vier en vijf / sonder dat wy wisten wat sy in den sin hadden. De Canoes handelden noch al met ons / ruylende Cocos Noten voor Spijckers / ende hielden haer noch / al of sy groote vrienden met ons ghewerst hadden / maer wy hebbent naemals wel anders bevonden. Sy wesen noch al dat wy na het ander Eylandt souden varen. Doen wy de vroeckost hadden ghegeten / lichten wy ons Ancker en maeckten zeyl om naer dat ander Eylandt te zeylen. De Coningh ofte Overste die daeghs te voren by ons Schip ghewerst hadde / quam oock met een zeyl Scheepjen by ons / en sy riepen altesamen seer luyde. Wy souden hem gheerne aen boort ghehadt hebben / dan hy en wilde niet / waer deur wy niet wel gemoet en waren / vreesende voor eenigh quaet / te meer / om dat alle de Scheepjens ende Canoes haer dicht ontrent ons

ons Schip hielden / ende dat de Coningh upt syn Scheepken in een Ca- 1616.
noe gingh sitten / en syn Soon in een ander / waer nae sy terstont sloe- Aprilis.
ghen op een Trommeltjen dat in syn Scheepjen ghebleven was/ ende doen begost al t volck seer luyde te roepen / het welck soo ons docht te segghen was / dat sy al t'samen souden aenvallen / om ons het Schip afhandich te maecken/ ghelyck dan het scheepken daer de Coningh upt-ghetreden was / ons aen boort leyde / komende met soo stercken vaert aen/ als of het ons had willen overzeylen/ maer het stiet teghen ons schip aen / dat de twee stevens vande Canoes / die daer onder voor upt lagen aen stucken spronghen /'tvolck daer op zynde (daer onder oock eenighe vrouwen waren) sprongen int water zwommen wintwaerts op / d'andere begosten dapper te werpen met steenen / meenende ons daer mede verbaert te maecken. Maer wy schoten met Musquetten en drie Gotelingen / (met musquet kogels en oude spyckers gheladen) daer onder / dat al 't volck upt het Scheepjen dat ons aen boort lagh int water spron-gen. Wy maeckten rekeninghe dat sommighe het huys varen gantsch vergaten / en meer andere dapper ghequest waren / en alsoo namen sy de wyck / sy verstonden haer gantsch niet van't schieten ; maer doen sy saghen hoe dattet sommighe verginck / hielden sy haer alle heel verre buyten schoots van ons Schip. Wy hebben onse reyse voort gevordert/ ginghen west ende west ten zuyden aen. Wy hieldent daer voor / dat de Coningh datmael syn gantsche macht by een ghebracht hadde / want daer waren wel 1000 menschen ofte meer / onder welcke wy een saghen die heel blanck was. Als wy ontrent vier mylen vant Eylant waren/ versochten veel vant volck datmen weder nae dat Eylandt souden varen / om met ghewelt te lande te gaen / ende verversinghe te becomen/ alsoo wy weynich water hadden / dan werde by de Schipper ende Coopman afgheslaghen. Dit eerste Eylant dat hooch was / noemden wy de Cocos bergh / en het ander een myl daer van verscheyden / gaven wy de naem vant Verraders Eylandt / om dat het meestendeel van dat volck was / die ons sochten te verraden / van dat Eylandt ghecomen waren.

Den 14 smorghens saghen wy weder een ander Eylant recht voor upt ontrent seven mylen van ons / dat meest rondt scheen te wesen / ende lagh nae onse gissinghe ontrent 50 mylen van de ander Eylanden verscheyden. Wy noemdent de Hope / ende hieldender nae toe / hopende daer Water ende beter verversinghe te krijghen / dan daer by komende / hadden geen grondt / waer over wy onse Sloep upt setten / om langhs de wal te diepen / die ontrent een groote musquet-schoot van Landt grondt hadde op 40 vadem / kleyne zwarte ende weecke steen-grondt / somtyts haddense oock wel 20 ende 30 vadem / maer soo haest als sy een Sloeps lenghte ofte twee achter upt waren / haddense weder geen grondt. Ons quamen hier wel thien ofte twaelf Canoes aen boort/ doch wy wildent volck in't Schip niet hebben / maer bewesense alle vriendtschap / ende ruylden vier vlieghende visschen / voor ettelycke bos-
kens

1616. kens Koralen / die wy met een tou achter uyt vierden / ende dan namen
Mayus. zyse ende bondender wat aen. Daerentusschen diepte onse Sloep af langhs de wal / t'welck die vande Canoes siende / scheptender strack na toe / ende by haer komende / hieldender eerst soo wat spraeck mede / maer omsingeldense terstont met haer veerthien Canoes / waer uyt ettelijcke overboort sprongen / meenende de Sloep te overvallen / ofte om te halen / het welck de onse siende / schooten met musketten daer onder (want daer ses Musketiers in de Sloep waren / ende d'ander waren wel versien van Sabels ende Pycken) soo dat zyer twee in haer Canoes sittende doot schoten / welcker een datelijck van self buyten boort viel / d'ander bleef noch sitten / ende veeghde het bloedt met zijn hant van zijn borst / doch zeegh oock buyten boort. Die van de Canoes waren hier door soo seer bevreest / dat zy haer haestelijck weder wech maeckten / wy saghen oock veel volck aen de strandt / die dapper kreten en schreeuden. Nu also daer geen bequame anckergrondt was / setten wy onse Sloep weder in / ende ginghen onsen cours zuydwest aen / om te beter om de zuyd te gheraecken / want wy daer verhoopten vast landt te vinden. Oock barnden het soo seer by dit Eylandt / dat het daer niet bequaem was om te stranden / het was altemael swarte klip / boven groen / met swarte aerde / staende vol Cocos boomen ende groente. Wy saghen oock veel huysen langhs de zeekant heenen / ende dicht by de selve zeekant was een groot Dorp / 't landt was bergachtich / maer niet seer hooch.

Den 15 hadden wy 's middaeghs de hooghte van 86 graden 12 minuten / met mooy weder / die windt zuydoost / de cours west ende west ten zuyden.

Den 17 was de windt noordoost / de cours west ten zuyden / de twee leste quartieren setten wy onse cours west-noord-west aen / dien dagh wierdt by den Raet besloten / also onse victalie kleyn werde / datmen in plaets van broekost het volck soude geven een half mutsgen Spaensche wijn.

Den 18 op de hooghde van 16 graden en vijf minuten / hadden wy variable westelijcke winden / en hebben dien dagh onsen breeden Raedt vergadert / daer wierdt van de Schipper Willem Cornelisz Schouten voorghestelt / hoe dat wy nu wel sesthien-hondert mijlen waren geseylt oostwaert van de Custen van Peru ende Chili / ende dat wy van Terra Australis niet ontdeckten noch en vonden / gelijck wy hadden ghemeent / datter gheen aparentie en was yet profijtelijcks te ontdecken / dat wy oock veel veerder waren gheseylt om de west / als ons voornemen was ghe- weest: oock dat wy soo voortzeylende / sonder twijfel bezuyden Nova Guinea souden vervallen / en soomen dan daer bezuyden gheen passagie ofte deurganck en vonde (t'welck gantsch periculeus / onseecker / en buyten kennisse was) dat alsdan Schip en goedt verloren zoude zijn / en wy alle mosten vergaen / als onmogelijck van daer weder oostwaert te keeren / door de ghestadighe ooste winden / die in die ghewesten sonder ophouden wayen: oock dat wy seer sober van victualie waren voor-

sien /

sien / en gheen middel en saghen om ergh ens yet te becomen: of het daerom niet op 't hooghste gheraden was sonder vertrecken onse cours te veranderen / ende noordwaert te zeylen / om benoorden Nova Guinea, en alsoo voort na de Molucken te moghen geraken / 't welck by een yegelijck ghehoort ende rijpelijck overwoghen zijnde / bevonden 'tselve gefondeert / en dat sulcks noodich was te doen / hebben daer over met eendrachtighe stemmen besloten / noordwaerdt aen te seylen / om niet besuyden Nova Guinea op 't onseecker / maer daer benoorden op een sekere wegh te vervallen / ende wiert terstont int werck ghestelt / setten onse cours noordnoordwest aen. 1616. Mayus.

Den 19 was de windt zuyden / de cours noorden des namiddaeghs saghen wy twee Eylanden noordoost ten oosten van ons / ontrent acht mijlen / die ontrent een gotelinghs-schoot van malcanderen schenen te legghen / waer over wy doen noordoost aenginghen / om boven het landt te zeylen met moy weder / maer slappe koelte.

Den 20 was de windt noordnoordoost / deden ons best om na 't landt te labeeren.

Den 21 was de windt oostelijck / somtijdts met een weynich koelte / ende doen wy noch ontrent een mijl van landt waren / quamender wel 20 Canoes by ons boort / die wy wel alle teeckenen van vriendschap bewesen / maer een van haer met een houten Assagy (voorscherp) in de handt / dreyghden een van onse Maets te schieten / ende kreeten oock luyde als aen d'ander Eylanden / het welcke wy achten een teken was om ons aen te vallen / waer over wy tweemael met een gotelingh schoten / ende ettelijcke reysen met musketten / soo datter twee ghequetst werden / waer deur d'ander terstont wegh schepten / werpende int vluchten buyten boort een hemdt dat sy van de Gaelderp gestolen hadden. Daer naer verstouten haer wederom eenighe van de selve Canoes by ons boort te comen / ende wy wat dichter by landt komende / deur dien wy gheen grondt hadden / setten onse Sloep upt met acht Musquettiers om te diepen / maer sy vonden gheen grondt / ende doen sy weder na 't Schip wilden / quamen haer ses of seven Canoes aen boort / die in de Sloep wilden treden / ende de Matrosen haer gheweer benemen / waer over sy ghenootsaeckt waren met musquetten daer onder te schieten / soo datter ses doodt bleven / ende vele moesten ghequetst wesen / want sy roepden naer een Canoe toe / daer al het volck upt was / behalven een doodt man / die met sijn beenen daer noch in lagh / ende van haer buyten boort wierdt ghesmeten / de Canoe brochten ons volck aen boort / daer een knods in ghevonden wierdt / met een langhe stock / ghelijck een halve Pijck. Sy quamen inder nacht weder t'scheep / en hadden gheen ancker-grondt ghevonden / daer over hielden wy dien nacht of en aen dicht by 't landt.

Den 22 deden wy ons beste om het landt te bezeylen / ende daer by komende / sonden onse Sloep na de wal om te diepen / de welcke grondt vont op 50 vadem schulp-grondt / ontrent een gotelingh schoot van lant /

1616. Mayus. het welcke soo al lesschende op drooghde tot op 30 ende 35 vadem / ende wy setten't op 35 vadem schulpgrondt / tot dat wy beter plaets souden vinden. Onse Schipper roepde met Sloep en boot heen / om alles wel te ondersoecken / en vondt een bequame plaets om't schip te legghen / welcke dicht by ons Schip was / in een bocht / nessens een varsch Rivierken / daer wy terstondt nae toe-zeylden / maer deur dien de windt contrari liep / wierpen wy het voorts op / soo dat wy in de Bay zÿnde een steenwerp van de wal laghen binnen het rif / op neghen vadem schulpgrondt / maeckten ons Schip daer aen vier touwen vast: daer was slecht water / ende daer quam dat voorsz waterken van't gheberchte loopen tot in Zee toe / daer wy met het Schip recht voor laghen / soo dat als onse volck water haelden / ofte yets op de strandt deden / ende de Wilden hun moeyelÿck zouden willen vallen / wy haer met ons gheschut conden dwinghen. Ten selven daghe quamender veel Canoes by ons boordt / welcker sommighe wat Cocos noten en Ubes wortelen brochten / andere een levendich ende twee ghebraden Verckens / die wy al ruylden voor slechte messen / Coralen en spÿckers. Dit volck is mede seer diefachtich / ende konnen oock wonder wel swemmen ende duycken / even als die van de andere Eylanden hier voren gheroert. Haere huyskens stonden rondom lancx de strandt / die waren ghemaeckt van bladen boomen in't ronde / boven scherpachtich toegaende voor't afwateren / ontrent van 25 voeten omganghs / en tien oft twaelf voeten hoogh / met een gat daermen al buckende most in gaen / daer in en sachmen niet dan een weynigh verdrooght kruyt / als hoy / om op te slaepen / met een Hengelroede ofte twee / en in sommighe een houte knodse / dat was al den huysraedt / soo wel van de groote (jae vande Overste ofte Coninck selve) als van de kleyne.

Den 23 ruylden wy wederom veel Cocos ende Ubas wortelen / die ons van de Canoes aen boordt ghebracht wierden: daer vergaederde dien dach een seer groote menichte van menschen op de strandt / die soo't scheen van verscheyden quartieren van't Eylandt waren ghecomen seer verwondert zÿnde van ons Schip te sien.

Den 24 ginghen Aris Claesz / ende Reynier Symonsz Snoeck Assistent / met onse casuyt-wachter Cornelis Schoutsz aen landt / als Ostagiers / om met de Inwoonders vriendtschap te maecken / waer teghens wy weder ses van haer oversten int Schip hadden / de welcke wy alle vrientschap bewesen / haer ghevende eten / drincken / ende oock eenighe vereeringhe / ghelÿck zy ons volck mede onthaelden / haer Cocos ende Ubas t'eten gevende / ende water te drincken. De Coningh bewees den onsen groote reverentie / haer schenckende vier kleyne Verckens / ende onse maets haelden dien dagh vÿf booten waters al met vriendtschap / want alsser eenighe Wilden aen ons boordt quamen quam de Coningh terstondt selfs in persoon ende jaeghdese wegh / of bestelde dent door eenighe van zÿn dienaers / want hy seer goet commandement over zÿn volck hadde. Want alsoo ons een Sabel was ontnomen / en

wy

16
May

wy sulcx te kennen gaven aen een van des Koninex Adel / gaf die aen anderen last die Sabel weder ter handt te schicken : in seer korten tijdt wierdt die gene die de Sabel hadde genomen gesocht / en hoe wel hy al een goet stuck weeghs wech was / achterhaelt ende te voorschijn ghebracht. De Sabel werde voor ons voeten nedergelept / ende hy met stocken gheslaghen / en sy wesen ons met vingheren / strijckende op haer keel / soo't de Hereico (dat is de Koningh) wist't hooft soude hem afghesneden worden / en nae de tijdt en vernamen wy oock niet dat ons yet ontstolen werde / noch aen landt / noch in't schip / noch nerghens / ja dorsten niet een visch nemen die wy vinghen. Dit volck was seer verbaert vant schieten / want als wy maer een musket los schoten / liepen zy al bevende ende trillende wegh / ende wy maeckten se noch meer bevreest / als wy haer wesen / dat wy met die groote stucken oock schieten konden / 't welck de Koningh begheerde dat wy eens souden doen : maer doen't geschiede / waren zy altemael soo seer verwondert ende verbaest / dat zy alle gader (oock beyde de Koninghen / zittende onder de Belay, niet teghenstaende alle waerschouwinghen ende verseeckerthept diemen haer bewees) van grooten schrick niet waren te houden / maer te bosschewaert in vloden / en lieten onse Commisen alleen sitten : Nae een wijle quamense weder ende kosten qualijck bedaren. 1616. Mayus.

Den 25 gingen Aris Claesz / Claes Jansz / en Daniel le Maire weder aen landt / om Verckens te ruylen / dan sy wildender geen ver ruylen. De Coningh / nae dat hy zijn ghebedt ghedaen hadde (t'welck hy gewent was te doen t'elckens als wy aent landt quamen) bewees ons alle vrientschap / en wy hem mede.

Den 26 voeren de Cooplupden (Jacob le Maire ende Aris Claesz) aen landt / maer conden geen Verckens van d'Inwonders bekomen / deur dien zy de selve te wel van doen hebben / als wepnigh anders t'eten hebbende Ubas wortelen / Cocos noeten / wepnigh Verckens / ende soo wat Bananas. Ons volc waren daer seer wellekom / ende hun wert groote reverentie bewesen / wandt zy al over matjens moesten gaen : De Koningh met den ouden Coningh schoncken hun beyde haer Croonen / die sy van haer hooft namen / ende settender Jacob le Maire ende Aris Claesz elcx een op't hooft / waer teghens le Maire haer oock eenighe geschencken gaf van kleyne waerdye / daer zy seer mede verblijt waren. De voorschreven Croonen waren ghemaeckt van langhe smalle witte veren / die boven ende onder aent eynde verciert waren met kleyne roode ende groene veertjens / alsso sy daer veel Pertequitos hebben / als oock eenighe Duyven die sy in grooter weerden houden / want alle die van des Coninex Raedt hadden een Duyf by haer / sittende op een stocrken dese Duyven zijn wit tot de wiecken toe / ende dan voort swart / doch de buyck onder is van roodachtighe veeren. Wy hebben dien dagh al water ghehaelt / en veel Cocos en Ubes wortelen geruylt.

Den 27 ende 28 hadden wy ons leste water t'scheep gehaelt / de Schipper Willem Corneliszʒ Schouten selve / met Aris Claesz zijn met de

1616. Trompetters aen landt ghevaren (also de Coninck die gheerne hoorde
Mayus. blasen (ende kregen met groote moeyte twee Verckens. De Coningh
van't ander Eylandt quam ten selven daghe desen Coning besoecken/
ende zy beschoncken malkanderen / nae een groote reverentie / en won-
derlijcke Ceremonien / met worteljens ende andere dinghen / maecken-
de eyndelijck seer groot misbaer / uyt oorsaeck soo ons dochte / dat de Co-
ningh van't ander Eylandt ons Schip wilde sien te nemen / ende ons
volck te houden / t'welck dese Coningh niet en wilde consenteren / vree-
sende dat hem eenighe schade mochte gheschieden.
Den Onder-Coningh ofte Coninckx soon quam ons eens aen boort
die wel ghetracteert wiert / ende hem van alles seer verwonderde. Des
avonts dansten ons volck met de Wilden / die daer seer in verblijdt
waren / haer verwonderende dat wy ons soo gemeensaem ende goeder-
hande teghen haer betoonden. Wy wierden daer soo vry ende gemeen
als of wy t'huys hadden geweest.
Den 29 s'm[illegible]rghens is onse Coopman Jacob le Maire / Aris Claesz
Coopman gheweest vant Jacht / met Claesz Jansz Van Onder-coop-
man / en een van onse Stuyrluyden aen landt ghevaren / ghinghen te
Landewaert en clommen op't gheberchte / om te besien wat vruchten
dat daer wossen / ende gheleghentheyt van't aertrijck / en soo sy in't
opgaen van't ghebergthe waren / quam de Koninck met zijn broeder / om
ha[illegible]r te verghe[illegible]selschappen. Sy en saghen niet dan wildernissen / sommi-
ghe valeyen die door den grooten reghen heel kael waren / zy vonden oock
eenighe roode verwe daer de vrouwen haer om't hooft ende wanghen
mede bestrijcken. Doen zy merckten dat ons het moyelijck gaen vande
wegh verdroot / hebben zy bewijs ghedaen om weder nae't Schip te
gaen / en brachten haer op een goede wegh / by een deel Cocos boomen/
die vol noeten hinghen / daer deden zy ons volck neder sitten / en den
onder Coningh dede een bandeken aen zijn voeten ofte beenen / en klom
met een groote behendigheydt ende rassicheydt by een hooghe steyle boom
op / en haelde in een ooghenblick daer af thien Cocos noten / en heeft die
met een besonder greep met een houtjen soo lichtelijck geopent / dat ons
volc daer seer af verwondert waeren. Zy deden ons bewijs dat zy alte-
met oorloochden teghen tvolck vant ander Eylandt / en toonden ons
veel holen en speeloncken int geberchte / oock bosschen en ruychten aen
de wegen / daer uyt zy malcanderen verrasten en overvielen / en hadden
seer geerne ghesien dat wy met onse Schip zouden hebben willen loopen
aent ander Eylandt / om dat volck aldaer met haer te bevechten met
schieten / maer alsoo voor ons gheen profijt daer mede te halen was / heb-
ben wy dat afgheslaghen. Teghen de middagh quamen ons volck weder
t'Scheep / met haer brenghende den jonghen Coninck met zijn broeder/
die doen met ons aten: Soo wy over tafel zaten / wesen wy haer dat wy
over twee daghen wilden vertrecken / waer over de jonghe Koningh soo
verblijt was dat hy vande tafel datelijck opsprongh / inde Galdery ging
ro[illegible]pende van blijdtschap dat wy over twee daghen wilden vertrecken.
Sy

Sy waren seer voor ons bevreest (hoe wel wy haer niet anders en bewesen als vriendtschap) en sorghden dat wy haer landt souden innemen. 1616. Mayus.
Hy beloofde ons soo wy over twee daghen wilden t'zeyl gaen / dat hy ons soude gheven thien Verckens / en groote menichte van Cocos / die sy Ali noemde. Doen de maeltijdt ghedaen was / quam de opper Koningh aen boort / was nae haer wijse een statelijck aensienelijck persoon / een man van ontrent festich jaren oudt / met hem brenghende sesthien persoonen van syn raedt ofte adel. Wy hebben hem wel ontfanghen nae behooren. Als hy op't Schip quam viel hy neder op syn aenghesicht / doende zijn ghebedt / daer nae brachten wy hem beneden / daer heeft hy andermael syn ghebedt ghedaen als vooren / hy was upter maten seer verwondert van tghene hy sagh / ghelijck wy noch waren van syn manieren. Syn volck kusten onse voeten / namen onse voeten met haer handen / en leyden die op haer hoofden ende halsen / om te kennen te gheven dat zy Onderdanen waren. De Koningh sach voor het gheheele Schip boven ende beneden / achter ende voren / en sagh als of hem een droom hadde gheweest / aldermeest was hy verwondert van't groote gheschut / want 2 daghen te voren hadde hy't hooren ghelupt gheven tot zijner eere. Doen nu de Coninck tschip nae sijn wensch ende begheeren had besien / was hy begheerigh weder nae landt te varen / en schepde met groote eerbiedinghe van boordt. Onse Commisen ghelevden hem weder aen landt tot onder zijn Belay / daer hy ordinaerlijck sat / ginghen voort wandelen met den jonghen Coningh / en quamen teghen den avondt weder aen boordt. Inden avondt by de Maneschijn voer onse Commis Aris Claesz uyt visschen / ende zoode ghevanghen hebbende ghinghen by den Coninck / daer vonden zy een deel jonghe dochters naeckt danssende voor den Coninck / een speelden op een hol hout ghelijck een pomp / dat eenigh gheluydt gaf / daer op dese dochters seer aerdigh ende vermaeckelijck danste / met een goede gratie / op de maet van dat spelen / soo dat onse volck verwondert waren van sulcx by dat Wilde volck te sien / een stuck inde nacht quamen zy weder aen boordt met de visch.

Den 30 smorghens sont ons den Coninck tot een presendt twee kleyne Verckens. Dien selven dagh quam de Coninck vant ander Eylandt dese Coninck besoecken / bracht met hem 16 Verckens en wel 300 mannen / die waren alle om haer middel behanghen met seeckere groene kruyden daer sy haer dranck of maecken. Als die Coningh by den anderen quam / begost hy van ver met seltsame ceremonien en reverentien hem te buyghen ende te neyghen / vallende met het aenghesicht op de aerde / al biddende met veel gheroep ende gheiier / en met seer grooten yver 300't voor ons scheen. Den anderen Coninck ginck hem te ghemoet / ende van ghelijcken met veel ghebaer en vreemde gesten bewees hy hem veel reverentie ende eere / nae veel doens zijnse ten laetsten op ghestaen / ende met malcanderen gaen sitten onder des Coninex Belay / brochten menichte van volck by een / wel ontrent 900 persoonen. Als sy waren gaen sitten / hebben sy weder haer ghebedt ghedaen / nae haer ghewoonte / met de hoof-

1616. den nederhanghende ende buyghende totter aerden / de handen in mal-
Mayus. cander slaende / 't welck alles voor ons een wonder om sien was. Na de middagh alsoo onse Commis Aris Claesz voormiddaeghs al aen Lant was ghevaren / soo wierden Jacob le Maire ende Claes Jansz Ban mede ontboden, die trocken aen Landt / namen met haer vier Trompetters met een Trommel-slagher / en quamen by beyde de Koninghen: Sy bliesen op de Trompetten te ghelijck / ende trommelden voor beyde de Koninghen die by malcanderen saten / daer sy een sonderlingh vermaeck in hadden. Daer nae quamender een deel Boeren vant kleynste Eylant by de Koningen / en brachten met haer een deel groene kruyden / die sy Kava noemden / sulcke als die 300 mannen hier vooren verhaelt om het lijf droeghen / en begonnen alle ghelijckelijck die kruyden met haer monden te kauwen : als die wel kleyn gekaut waren / namen sy die uyt hare monden / ende leyden dat alle te samen by een in een grooten houten back / als sy nu een goede menichte t'samen hadden gekaut / soo gotense daer water op / roerdent en knedent door malcanderen / en gavent de Koninghen om daer van te drincken / die daer van dronckken met haren Adel. Sy presenteerden oock dien lieflijcken dranck als wat besonders ende een schoon present / aen onse volck / maer die hadden genoegh en wel haer bekomste aen het ghesichte. Sy brochten oock menichte / van Obes wortelen die sy ghebraden hadden / met sesthien Verckens / die waren slechs het Ingewant uytgehaelt / voort al bebloedt en onghewassen eenighe heete steenen daer in ghesteecken / en van buyten het hayr aent vyer wat afghesenght / die waren op haer wijse wel ghebraden / en soo aten sy die heel smaeckelijck / jae soo begheerigh als wy souden moghen doen opt best ghesoden / ofte op onse wijse ghebraden. Dit volck bewees haer Overheyden groote eere ende respect / want alle spijse die sy voor den Koninck (die sy op haer tale Hereico noemden) brachten / leyden sy op haer hooft / ginghen dan soo op haer knien sitten / en settent soo voor den Koninck neder. Van dese voorsz 16 Verckens kreghen wy van elcke Koninck een / die ons daer mede vereerden. Sy leyden die selfs eerst op haer hooft / knielende leyden sy die met groote eerbiedicheyt voor onse volcx voeten / gaven ons noch daer by elf cleyne levendighe Verckens / en eenighe middelmatige. Wy beschoncken haer weder daer teghens met drie Copere Beckentgens / vier messen / twaelf oude Spijckers / en eenighe Coralen / daer mede sy wel versien waren. Dese Feeste ende by eenkomste hebben onse volck ghesien met groote vermaeck ende verwonderinghe / en quamen teghen den avont allegader weder aen boort.

Den 31 des morghens quamen beyde de Koninghen vande twee Eylanden aen ons boort / met haer ghevolgh van Edeldom na haer manier. De voornaemste ofte Oversten onder haer hadden allegader groene bladeren van Cocos Bomen om haer halsen / t'welck vrede teyckens waren. Wy ontfinghen haer (ghelijck sy ons hadden gedaen) met groote reverentie / en leyden haer in de Kajuyt / en over al in en opt

Schip /

Schip / als sy nu alles wel hadden doorsien / hebben sy ons vereert met 1616.
ses Verckens. Beyde de Coningen selve leyden die eerst dien voor een op Mayus.
haer hoofden / en dan voor onse voeten / met groote eerbiedicheydt / ney-
ghende mette Hoofden totter Aerden / terwijlen lieten wy die Verc-
kens wegh brenghen / en leyden haer weder inde Kajuyt / daer wy
haer weder vereerden met twee bondekens Corralen / en elcke Co-
ninck twee Messen en ses Spijckers / daer mede namen sy vrien-
delijck van ons haer af-scheydt / ende voeren nae Landt: Onse Coop-
man Jacop le Maire ghelepdese tot aen Lant toe / die schonckense noch
drie Verckens / dien hy t'scheep bracht / en wy maeckten ghereetschap
om t'zeyl te gaen / tot groot contentement van de Inwoonders van dat
Eylandt / overmits sy soo langhe wy daer gheweest waren / altijt vrees-
den dat wy haer souden doot slaen / en haer Landt innemen. Het volck
van dat Eylant was een kloeck volck groot van statuere / want de ge-
meene mannen onder haer waren niet kleynder als de grootste onder
de onse / maer de grootste onder haer staecken verre uyt boven de onse /
waren stercke mannen en seer wel ghemaeckt van lijf en leden: konden
snel loopen / meesterlijck zwemmen en duycken / waren van coleur heel
bruyn geel / waren gheestich en seer verscheyden int vercieren van haer
hayr / sommighe hadden ghekrolt / andere schoon ghefriseert hayr som-
mighe anderen wast aen 4 / 5 / ofte 6 vlechten opghebonden / en eenighe
(dat een wonder om sien was) stondt het hayr recht overendt / meer als
een vierendeel langh / ghelijck oft Verckens borstelen hadden gheweest.
Den Koningh had een langhe vlecht aen de slincke zijde van sijn hooft /
die hingh by sijn zijde neder tot over sijn heupen / met een knoop ofte
twee opghebonden. Sijn Adel hadde twee sulcke vlechten / aen elcke zij-
de vant hooft een / ginghen alle ghelijck heel naeckt / mannen ende vrou-
wen / alleenlijck voor de schamelheydt een weynich soberlijck ghedeckt.
De vrouwen waren seer ongesien soo van aengesicht als lichaem / kleyn
van persoon / het hayr kort afgesneen / gelijck de mans in Hollandt / had-
den langhe hanghende Borsten / die de sommighe als leeren sacken tot
op de buyck toe hinghen / waren seer onkuys / lieten haer gebruycken in
allemans teghenwoordicheydt / self dicht by den Koninck / alleen onder
een matken. Wy en konden niet bemercken dat dit volck eenighe Godt
ofte Goden eerden / oft eenighe Godsdienstichept pleechden / noch kleyn
noch groot / maer leefden sorgheloos / ghelijck de voghels int Wout. Sy
wisten van koopen noch verkoopen / dan by vlaghen schoncken sy ons
wat / en wy haer weder. Sy en zapen noch en mayen / noch doen geen-
derhande werck / de aerde gheeft daer van selfs al t' ghene sy tot onder-
houdt haers levens van noode hebben / als Cocos / Ubes / Bananas en-
de diergelijcke vruchten. Alst water valt soecken de vrouwen in de be-
vallen plaetse aen de zeekant / somtijts vischkens / of alst haer lust / van-
gense met haer hangelkens / die sy al rauw op eten / soo datmen daer by
nae 't leven siet / de gulden eeuwe daer de Poeten van hebben gheschre-
ven. Wy gaven int scheyden van daer dese Eylanden de name van de
Hoorens-

1616. Hoornse Eylanden / nae onse vaderlijcke stadt Hoorn / ende Bay daer
Mayus. wy gheleghen hadden de Eendrachts-bay / nae onse Schip. Wy waren het meestendeel van den dach besich om uyt die Baye te comen / en onse anckers te lichten / onse een tou was door de scherpe grondt stucken gevijlt / soo dat wy dat ancker quijt waren / brochten een werp-ancker uyt dat kabeltou hechte om een klip / en brack int winden: daer over verlooren wy oock dat ancker.

Dese Bay leyt aende zuydzyde vant Eylant in een bocht / aen d'eene zijde leydt een rif dat met laegh water droogh valt / aen d'ander zijde 'tvaste landt / maer oock aen de wal vuyl. Wy laghen hier aen vier touwen en vier anckers / op thien vadem sandtgrondt / ontrent een musket schoot van't Rivierken daer't versche water quam afloopen. Mochten wel met het Schip gheleghen hebben aen't Rivierken sonder perijckel. Daer wy laghen en mochten wy niet swayen door dient daer heel nau is. Wy gheraeckten nae middagh onder zeyl / liepen eerst westzuydwest aen tot savonts toe / om op de ruymte te komen / daer nae ginghen wy onse cours nemen west aen / met een oosten windt / verblijdt zijnde dat wy aen dat goede Eylandt ons soo ghemackelijck ende wel ververscht hadden / ende nu soo wel versien waren met goedt water / sommige Vercken / Ybas wortelen / ende groote menichte van Cocos noten en Bananas. De plaetse daer wy laghen leydt op de hooghte van 14 graden 56 minuten.

Den 1 Junij hadden wy smiddaeghs de hooghte van 13 graden 15 minuten / de windt oost / en gingen noorden aen.

De volghende daghen hadden wy noch al oostelijcke wint / ghinghen onse cours noordnoordwest / oock westelijck en meest noordwest ten westen / meesten tijdt harde voortganck / hadden den 14 de hooghde van drie graden 45 minuten / en saghen dien dagh veel ghevoegheltе ginghen doen west ende west zuyd-west aen / hadden holle deyninghen uyt den zuydzuydoost.

Den 20 hadden wy de windt noordoost / gingen west aen / des avonts saghen wy landt / lietent dien nacht drijven sonder zeyl / om dat wy niet op't landt souden zeylen / waren op de hooghde van 4 graden 50 minuten.

Den 21 was de windt oostelijck / wy zeylden nae't landt toe / dat heel leegh was / daer by komende vonden seer groote droogten / die noordwest van de Eylanden af streckten / het waren drie ofte vier Eylanden / altemael seer kleyn vol gheboomte. Ons quamen stracx twee Canoes aen boort van sulck fatsoen als de voorgaende / doch een weynigh grooter / soo datter vijf of ses man in sitten kost. Dit volck was al een volck met het voorgaende / ende hadden oock eenderley spraeck / dan waren wat swarter van verwe / bedecken mede haer schamelheyt / ende hadden Flitsboghen tot haer geweer / dat waren d'eerste boghen die wy inde Zuydzee saghen. Wy gaven haer eenighe Coraeltjens ende Spijckers / maer zy wesen ons al om de west / dat daer noch meer landt lagh / daer haer

Koninck

Hoornse Eylandt
Isle de
C
B
A

Koningh op woonde / ende van alles ghenoegh was te crijghen. Daerom 1616.
wy onse cours weder westwaert aen namen / siende datter gheen ghe- Iunius.
leghentheydt was om met het Schip te setten. Dit Eylandt lagh
zuydzuydwest ende west ten zuyden van ons / op de hooghde van 4 gra-
den 47 minuten.

Den 22 was de wint oostzuydoost / de cours west ende west ten noor-
den / de hoochte vier graed 45 minuten / wy hadden dit etmael een moye
koelte met goedt weder / saghen oock ten selven daghe wel twaelf ofte
derthien kleyne Eylandekens / ligghende dicht by malcanderen west-
zuydwest van ons / streckende zuydoost ende noordwest ontrent ander-
half mijl / doch wy zeyldense voor by / ende lietense aen backboort leg-
ghen.

Den 24 was de windt zuydelijck / des smiddaeghs saghen wy landt
aen bagboort / wesende drie leege Eylanden / die zuydwest van ons la-
gen / ende stonden groen en vol geboomte / de twee waren elcx wel twee
mylen lang / maer het derde was kleyn / hadden klippighe harde stran-
den / en konden daer oock gheen ancker-gront vinden / noemende die de
groene Eylanden.

Wy saghen oock een hoogh Eylant / leggende met seven ofte acht heu-
vels voor uyt west ten noorden van ons. Wy hielden snachts af en aen
om den dach te verwachten.

Den 26 des morghens / alsoo wy doende waren om't voorsz Eylandt
te bezeylen / sagen wy voor uyt int zuydwesten / weder ander landt uyt-
ghenomen hoogh / t'welck wy hielden te zijn den hoeck van Nova Gui-
nea, wy liepen daer nae toe / verlatende het ander hoogh Eylandt / dat
daer bewesten lagh / het welcke wy den naem gaven van S. Ioannes
Eylandt, om dattet op S. Jans dagh was. Ontrent smiddaeghs qua-
men wy daer by / en zeylden al langhs de wal met een oostzuydooste
windt / dan conden geen ancker grondt vinden / wy sonden onse Sloep
uyt om te diepen / die voer langs de wal binnen 't Schip deur / maer al-
soo die nae by't landt quam / quamender twee ofte drie Prauwen ofte
Canoes met seer swart volck by haer / heel naect hadden niet voor haer
schamelheydt / die seer fel met slinghers nae ons volck wierpen / maer
soo haest de onse onder haer begosten te schieten / namense stracks de
vlucht. De Sloep quam weder aen boort sonder grondt ghevonden
te hebben / ende zeyde dat dit volck heel een ander spraeck hadden als
de voorgaende. Wy zeylden al by de kust langhs / die was hoogh ende
groen / seer lustich om aensien / sagen als veel landt oft gebout lant had
geweest. Savonts quamen wy om den hoeck in een Bay / daer wy't set-
ten op 45 vadem / ombequaem ende oneffen grondt. Den selven avondt
quamender twee Prauwen by 't Schip / en spraken ons aen / maer wy
en konden haer niet verstaen. Den gantschen nacht hielden sy wacht
teghen met ons vieren al de Cust langhs. Wy laghen ontrent een Gote-
ling-schoot vande wal neffens een afloopende Rivier nachts was moy
stil Maneschijn weder / het luchtgen uyt het landt / soo quamen sommi-

1616. Iunius. ghe Prauwen dicht onder de galery vant Schip / daer wy haer sommige Coraeltjens toewierpen / en bewesen haer alle vrientschap / wesen dat sy ons Cocos / Verckens / Ossen ofte Bocken souden brenghen / so sy die hadden / dan sy hielden den meesten nacht om't Schip met roepen ende tieren / op hare wijse / het waren wilde swarte onbeschofte menschen. Dit Landt lagh na onse gissinghe / na dat wy ghezeylt hadden vande Custe van Peru ontrent 1840 mylen.

Den 9 quamen smorghens acht Prauwen om ons Schip / daer onder een was met elf Personen / de ander hadden 4/5/6/ ofte 7 Man in. Sy voeren vast om ons Schip / en waren op haer wijse wel voorsien van wapenen / te weten met Assagapen / steenen / knodsen / houten swaerden en slinghers: wy beweesen haer alle vrientschap / gaven haer Coralen ende andere snuysteringhe / en wesen haer dat sy aen Landt souden varen / en halen ons Verckens / Hoenderen / Cocos en andere Fruyt / vant ghene dat sy hadden / maer sy hadden wat anders inde sin / ende begonnen met alleman seer fel te worpen / soo met slinghers als Assagapen / en meenden ons te vermeesteren / maer wy op onse hoede zijnde / schoten met musquetten ende groote stucken onder den hoop / datter wel thien ofte twaelf doodt bleven / ende verlieten de groote Prau met noch drie andere / spronghen buyten boort ende swommen nae Landt toe / wy setten onse roey Sloep uyt / daer sommighe van ons volck mede onder 't swemmende volck voeren / ende sloegender noch eenighe doodt / brochten oock drie ghevangens aen boort / die seer gequetst waren / met vier Prauwen / die wierden aen stucken ghehouwen tot brandthout voor de Kock. De ghequetsten wierden verbonden / en een van die storf.

Des middaeghs roeyde onse Sloep met de twee ghevanghenen nae Landt / al langhs de wal heenen / ende de ghevanghens riepen vast dat sy Verckens / Bananas ende Cocos Noten brenghen souden / waer over een Canoe aen boort quam / die een kleyn Vercken brocht / met een bosken Bananas. Wy setten den eenen man op 10 Verckens rantsoen / den anderen die seer ghewondt was / lieten wy aen Landt loopen / deur dien wy gheen moet hadden dat hy leven soude. Dit volck hadden hare Neusen aen beyde zijden met gaten deur boort / daer in droeghen sy twee Ringhen / aen elcke zijde een / een dingh seer vreemt te sien. Wy saghen hier noch een Eylandt noordelijck van het groote Eylandt verscheyden.

Den 27 haelden wy onse ledighe vaten vol waters / ende kreghen dien dagh een Vercken / ende saghen hier seeckere roode Voghelen.

Den 28 quamender wel eenighe Canoes aen boort / maer brochten niet mede / wilden oock den voorsz man niet rantsoenen / waer over wy hem aen Landt setten ende lieten loopen. Dit volck docht ons te wesen Papoos / want hadden altesamen kort hayr / ende aten Betele met Calc daer toe. Des nachts lichten wy ons Ancker / ende ginghen t'zeyl met weynich koelte.

Den 29 was de windt variabel / de cours noordwest ende noordwest

ten

ten noorden met mooy weder / dan het was des voormiddaeghs stil. Wy 1616.
konden 's avonts noch het eynde van't Eylandt niet sien / hoe wel wy al langhs de wal zeylden / die westnoordwest / ende noordwest ten westen streckte / met vel bayen ende bochten. Des selven daeghs saghen wy noch wel drie hooghe Eylanden / die alle noordwaerdt vant groot Eylandt aflaghen ontrent vyf of ses mijlen. Wy hadden de hooghde van 3 graden 20 minuten. Iunius.

Den 30 smorghens / alsoo wy in stilte dreven / quamender veel Canoes met Swarten by ons boort / die int aencomen haer Assagayen op haer hooft stucken braecken / tot een teecken van vreede / dan dese brachten ons niet met alle / maer wilden alle dingh hebben. Het scheen beter ende beleefder volck te wesen als de voorgaende: want sy deckten hare schamelheydt met wat blaetjens / ende hadden een fraeyer slach van Canoes / voor en achter met een weynigh beelde-werck. Syn seer hovaerdig op haer baerden / die sy met kalck bestrijcken / gelijck mede haer hooft-hayr. Op de drie of vier Eylanden daer dese Canoes af quamen / stonden veel Cocos bomen. Sy en brachten ons niet met allen / hoe seer wy haer wesen dat wy eten van doen hadden / bleven tot savonts toe by ons / doen voerense weder nae landt toe.

Den eersten Julij smorghens / alsoo wy snachts met stilte ende voor stroom ontrent twee mijlen hadden ghedreven / soo laghen wy tusschen een Eylandt van twee mijlen lanck / ende 't vaste landt van Guinea in / nae de vroe-kost quamen vant Eylant wel 25 Prauwen / ende veel volck wel ghemonteert / was het selve volck die daeghs te voren de Assagayen op't hooft ghebroken / en ons vriendschap ghetoont hadden / maer was ghewweest om ons te abuseren alst doen bleeck / en soo wy in stilte dreven / meenden sy ons het schip af-handigh te maecken. Twee anckers hingen voor de boegh neer / maer een weynigh op-gehaelt / daer ginghen sy op sitten / op elcke ancker een man / met een pingay ofte riem in de handt / daer sy haer Canoes ofte Prauwen mede voort-scheypten / ende meenden alsoo't schip nae landt te scheppen / d'andere henghelden vast om't schip / en wy waren wel op onse hoede. Ten laetsten begonnen sy van by dapper met Assagayen ende slinghers te werpen / so dat sy een van onse volck quetsten / dat d'eerste was van onse reyse: doen sy nu te deghen gaende waren / ende meenden dat sy't spel al ghewonnen hadden / schoten wy met onse boven-schut ende met musketten daer onder / datter wel twaelf of derthien dooden / ende veel ghequetst wierden. Als sy int vluchten waren / roeyden ons volck met de Sloep / die wel ghemonteert was / nae haer toe / ende kreghen een Canoe daer drie mannen in waren / waer van sy den eenen die doodt was / over boort smeten / d'ander twee namen de vlucht int water / maer als d'een van ons volck doorgeschoten was / gaf d'ander hem stracx ghevangen / welcke was een jongh man van 18 jaren / die wy Moyses noemden / na onse ghequeste man. Dit volc at broot datse maecten van wortelen van boomen. Wy zeylden des avonts met een mooye koelte weder al lancx de wal westnoordwest en noordwest / ende noordwest westen aen. Iulius.

1616. Julius. Den 2 hadden wy de hoochte van 3 graden 12 minuten / saghen den selven dagh aen baghboort upt laegh landt : oock een groote bergh / en voor upt laegh Eylandt / ginghen al westnoordwest aen / soetjens voort met slecht water en oostnoordooste windt.

Den 3 saghen wy wederom hoogh landt / west van ons ontrent 14 mylen vant ander Eylandt verschepden / op de hoochte van 2 graden 40 minuten.

Den 4 / alsoo wy doende waren om de voorz vier Eylanden te passeren / saghen wy wel 22 ofte 23 andere / so groot als kleyne / hooghe als laeghe Eylanden / die wy aen stuer-boort lieten ligghen / uptghenomen twee ofte drie aen bagh-boort. Sy laeghen al dicht by malcanderen / sommighe een myl ofte anderhalf / sommighe maer een gotelingh-schoot verschepden op de hooghte van 2 graden 25 en 30 minuten / weynigh min ofte meer. Wy meenden savonts rede te vinden / maer moesten snachts by houden / om dat ons de nacht overviel. Des avonts saghen wy aen een van dese Eylanden een zeyl dat na ons toe quam / dan deur dien ons de nacht beliep / quam het ons niet aen boort / ende smorghens moesten wy het door contrarie windt verlaten / niet teghenstaende dat wyder al dicht by gheweest hadden.

Den 5 was de windt zuydoost ende oostzuydoost / de cours zuyden ten westen / ende zuydwest / hadden veel donder ende reghen / waren op de hoochte van 3 graden 56 minuten.

Den 6 hadden wy somtyds harde windt / ende somtyds stilte met regen / blixem en donder / sagen des voormiddaeghs een seer hogen bergh zuydwest van ons ligghen / daer wy nae toe liepen / onse Schipper vermoede half of het Banda wel wesen mocht / om de groote ghelyckheyt die't hadde met den bergh van Goemenapi in Banda / en seer na de gelijcke hoochte / maer wat naerder komende wierden noch wel drie ofte vier soodanighe berghen siende / die aen de noordzyde van de eersten laghen / ontrent ses ofte seven mylen verschepden / daer aen hy wel merckte dat het soo niet en was. Achter den bergh saghen wy mede oost ende west seer veel landts / dat soo langh was datmen aen beyde zyden gheen eyndt daer af konde sien / ten deele hoogh / ten deele wederom laegh / streckende oostzuydoost / waer upt wy vermoeden datter Nova Guinea was / ende deur dien ons de nacht beliep hielden wy by.

Den 7 smorghens wenden wy't voor dagh weder na den hoogen berg toe / ende was een brandend Eylandt / gevende op't hooghte vlammen ende roock van hem / daer over wy't den name gaven van Vulcanus : hadden de wind van den zuydoosten / met mooy weder. Dit Eylandt was wel bewoont en vol Cocos bomen. De Inwoonders quamen met eenighe Prauwen by ons Schip / maer waren seer bevreest / sy riepen ons vast toe / maer wy en konden haer niet verstaen / noch oock onse Swart Moyses. Sy waren oock gantsch naeckt / alleen haer schamelheyt ghedeckt / hadden sommighe kort en sommighe lanck hayr. Wy konden hier gheen grondt werpen / soo dat wy niet ten ancker kosten

komen /

komen / saghen ten noorden ende noordtwesten noch meer Eylanden 1616.
van ons legghen / ende liepen noorwest ten westen nae den vlacken Iulius.
hoeck die wy voor upt sagen / daer wy savonts by quamen / namen onse zeylen in / en lieten snachts drijven. Wy hadden hier verscheyden coleuren van water / als groen wit en gheel / 't welck wy vermoeden af wateren upt Rivieren te wesen / want het veel soeter was alst zeewater. Hier dreven oock veel bomen / bladeren ende tacken / daer somtijts vogelen ende krabben op saten.

Den 8 was de windt variabel / setten onsen cours westzuydwest / en westnoordtwest / met goet weder en redelijcke koelte / hadden aen stuerboort een hoogh Eylant / en aen bagboort slecht lant redelijck hoogh / wy liepen nae't lant toe / daer wy savonts by quamen en goede sant-gronde vonden op 70 vadem / ontrendt een gotelingh-schoot van landt. Daer quamen ons eenighe Canoes aen boort / met een drolligh fatsoen van volck / dat mede al Papoos waren / hebbende kort hayr / en dat gecrult / ende droeghen ringhen door hare neusen ende ooren / met sekere veertjens op't hooft of op de armen / en verckens-tanden om haer halsen en op de borst / tot een cieraet. Sy aten oock Betele / ende waren alle verscheyden gebreken onderhavigh / d'een was scheel / d'ander hadden dicke beenen / de'derde dicke armen / ende soo voort / waer upt wel te vermoeden staet / dat dit een onghesont landt moest wesen / te meer / om dat haer huyskens op staken stonden / ontrent acht oft neghen voet van der aerden. Wy hadden hier de hooghde van 3. graden 43 minuten / ende vernamender een kleyn monsterken van Gengber.

Den 9 smorghens soo wy aen't ancker laghen roepde onse Sloep om te sien nae een bequame plaets om het schip te legghen / ende weder-kerende seyde een bequame Bay ghevonden te hebben / daer wy na toe liepen / ende settent op 26 vadem goede zandt-grondt / ghemenght met kley onder malckanderen. Hier ontrent stonden twee Dorpjens / daer ons veel Canoes van aen boordt quamen / die een weynigh Cocos noeten brochten dan sy warender seer kostelijck mede / willende voor vier noeten een vaem lijwaet hebben / daer sy seer begheerigh nae waren. Hadden oock eenighe Verckens / die sy mede in groote weerde hielden / ende hoe seer wy haer wesen dat sy ons wat souden brenghen / en dat wy't van noode hadden / sy en wilden niet doen.

Dien dag is tot rantsoen voor het scheeps-volck uptgedeelt voor jeder man vyf pont broot / en anderhalf mutsjen olye ter weeck / anderhalf mutsjen Spaensche wijn des daeghs / met een pimpelken Brandewijn. Alle onse Potagie / als erweten / bonen / gort / oock alle onse vleesch / speck ende visch was altemael op / en wy wisten niet waer wy waren / of wy noch verre ofte nae by de Indische Eylanden waren / was ons gantsch onbekent / oock en hadden wy gantsch gheen sekerheyt vant landt daer wy daghelijcks by langhs seylden / oft Nova Guinea was oft niet / maer alleen ons vermoeden / want al de Caerten die wy hadden en gheleken niet met allen na de Landen die wy vonden. Des avonts kreghen wy

1616. grooten regen / met donder en blixem / dat den gheeheelen nacht duerde / met seer doncker weder.
Iulius. Den 10 quamender wederom wel 20 Canoes aen boort / met mannen / vrouwen en kinderen / waren alle heel naeckt / alleen haer schamelheydt bedeckt / maer en brochten niet mede dat weerdigh was.

Den 11 smorgens ginghen wy weder onder zeyl / ginghen noordwest ten westen / ende west noordwest aen / al langs de kust / houdende het lant altyt in't gesicht / drie / twee jae oock anderhalf ofte een myl alleen daer van blyvende / ende voeren smiddaeghs voor by een hooghe hoeck. Dit landt van Navo Guinea, streckt meest al noordwest ten westen somtydts een weynich westelycker somtydts weder wat meer noordelycker.

Den 12 zeylden wy noch als voozen west noordwest / langhs de cust / met mooy weder en heete sonneschyn / hadden smiddaeghs de hooghde van 2 graden 58 minuten / hadden oock baet vande stroom / die ons om de west sette / ghelijck die dede de heele kust van Nova Guina langhs.

Den 13 ende 14 zeylden wy langhs de voorsz kust / ontmoetende somtydts hoogh / somtydts laegh landt.

Den 15 was de windt de cours langhs het landt als voozen / met goet weder / nae de middagh quamen wy by twee laghe bewoonde Eylanden / die ontrent een half myl van't landt aflaghen ende vol Cocos boomen stonden. Wy liepen daer na toe / ende vonden daer goede ancker-gront / op 40 / 30 / 25 / 20 / tot ses ende vijf vadem toe / ende setten't op 13 vadem steeckgront. De Schipper roepde met de schuyt ende sloep / wel ende wel ghemonteert / nae landt toe / meenende een deel Cocos noeten te halen / die met groote menichte op die Eylanden stonden: Maer doen sy aen't lant quamen / laghen de Swarte op haer hoede / en schoten seer fel met flitsen / datter van onse wel sesthien swaerlijck ghequetst wierden / zijnde d'een dwars deur den arm / d'ander deur't been / de derde deur de neck ofte handen ende anders gheschoten. Waer teghen de onse weder onder den hoop schoten met Musketten ende steenstucken / dan moesten deur het gheweldigh schieten der Indianen / int eyndt noch de wijck nemen. Wy hadden hier de hooghde van 1 graed 56 minuten.

Den 16 smorghens zeylden wy met ons schip tusschen die twee Eylanden in / en setten't op neghen vadem / daer't seer goet legghen was: nae de middagh voeren onse Sloep ende Boodt nae't kleynste Eylandt / om Cocos te halen / staken twee ofte drie hutjens van de Swarten aen brandt / daer over de Swarten die op't ander Eylandt waren gheweldigh tierden ende riepen / maer sy en dorsten ons niet by komen / want wy schoten met sommighe grove stucken langhs de strandt ende Boswaert in / dat de Kogels met groot gheraes door het bosch vlogen / daer door de Swarten vloden / ende niet eens meer dorsten uytkijcken. Teghen den avondt quam ons volck weder aent boort / en brochten soo veel Cocos noeten dat yder man op't Schip drie Cocos tot zijn deel kreech. Savonts quam een man aen boort die versocht vrede met ons / met hem brengende een hoet / die een van onse Matroosen in de voorgaende

gaende schermutsinghe buyten boort hadde laten vallen. Dit volck gaet heel naeckt / oock met haer schamelheyt bloot. 1616. Iulius.

Den 17 quamender smorghens twee ofte drie Canoes met Swarten by ons boort / smeten de Cocos noten boven stroom in't water / en wesen dat wy die souden halen waer mede sy onse vrientschap sochten. Wy wesen haer dat sy aen boort souden komen. In't leste wierden sy wat stouter quamen by't Schip / ende brochten ons soo veel Noten ende Bananas als wy begheerden / die wy al in de galdery met toutjens uyt hare Canoes losten / ghevende daer voor oude Spijckers / verroeste Messen ende Coralen. Sy brochten ons oock een weynich groene Gember / ende geele wortelens / diemen ghebruyckt in plaets van Saffraen. Verruylden oock aen ons van haer pijlen ende booghen / soo dat wy van haer ten laetsten groote vrientschap ghenoten.

Den 18 ruylden wy noch al Bananas en Cocos noten / met wat Cassavy ende Papede, diemen in Oost-Indien oock wel vindt. Wy saghen hier eenighe Poteysen / die soo ons docht / van de Spaensaerden ghekomen moesten wesen. Oock en was dit volck niet seer nieuschierich na de schepen / ghelijck de voorgaende wel gheweest hadden / want sy wisten te segghen van schieten met grove stucken / ende gaven het Eylant daer sy op woonden den naem van Moa, t'welck was het oostelijckste / 't ander daer teghen over gheleghen / noemden sy Insou, ende het uyterste dat een hooghachtich Eylandt was / ligghende wel vijf ofte ses mijlen van Nova Guina, dat noemden sy Arimoa.

Den 19 voeren ons volck aen't grootste Eylandt om te visschen. De Swarten bewesen haer groote vrientschap / holpen haer de Zeeghen trecken /en gaven haer so veel Cocos noten als sy begeerden. Wy sagen veel Prauwen nae ons toe komen uyten oosten / van andere Eylanden oostelijcker ghelegen (daer onder eenighe waren vry groot) daeromme wy onse Visschers aen boort riepen. Dese Swarten wesen ons dat wy in die vreemden Prauwen souden schieten / maer ons volck beduyden haer / dat wy dat souden doen / soo sy ons eerst aen sochten. Sy quamen vredelijck aen ons boort / en brochten ons soo veel Cocos noten ende Bananas als wy begheerden / soo dat yder man 50 noten kreegh / ende twee bos Bananas. Dit volck ghebruycken Cassaby voor haer broot / dan't en is by dat van West-Indien niet te ghelijcken / sy backen't oock aen roode koecken.

Den 20 ginghen wy des morghens t'zeyl / nae dat wy al vroegh eetbaer ware hadden gheruylt. Sy wesen ons wy souden noch legghen blyven / sy wilden ons noch meer halen.

Den 21 zeylden wy noch al langhs het landt west noordwest heen / hadden smiddaeghs de hooghde van een graed en derthien minuten. Wy saghen een party Eylanden / daer de stroom ons na toe voerde / daer wy ontrent smiddaeghs by quamen ende setten't daer op derthien vadem / hadden savonts ghehadt veel reghen / donder ende blixem.

1616. Iulius. Den 23 ghinghen wy des ſmorghens t'zeyl / met goedt weder ende mope koelte / ende een weynigh van landt weſende / volghden ons wel ſes groote Canoes (hoe wel wy gheen volck aen landt en hadden ver nomen) brenghende ghedrooghde viſch / die wy voor Steenbraeſſem aen ſaghen / met Cocos noten / Bananes / Toback / ende ſeeckere kleyne fruytjens als Pruymen. Oock quamender eenighe zwarten van een ander Eylandt / die ons eenighe lijftocht brochten / die hadden oock een monſter van Chineeſche Porceleyn / want wyer twee ſchotelkens af ruylden / ſoo dat wy vermoeden dat hier wel Chriſten ſchepen gheweeſt hadden / want ſy oock niet ſoo nieuſgierigh waren nae't Schip. 'Twas een ander ſlagh van volck als de voorgaende / geelder van verwe / ende grooter van poſture / hadden ſommighe lang hayr / ſommighe kort / ende ghebruyckten oock flitſen en boghen / daer ſy ons een weynigh van ver-ruylden. waren ſeer begherigh nae Coraeltjens ende Yſerwerck / ende hadden groene blauwe ende witte glaſen ringhen door haer ooren ſte-kende / die wy vermoeden datſe vande Spanjaers ghekreghen hadden.

Den 24 hadden wy de hoochde van een halve graed / met weynigh koelte / gingen noordweſt / ooc weſt en zuydweſt aen / by een groot ſchoon Eylandt langhs / dat ſeer groen en playſant was om aen te ſien / dat ga-ven wy de naem van Willem Schouten Eylandt nae onſe Schipper / ende weſthoeck de C. vande goede Hoop.

Den 25 ſaghen wy aen bagh boort uyt veel landt zuydzuydweſt van ons / 'tſommighe heel hoogh / ende 'tſommighe heel laegh.

Den 26 ſaghen wy weder wel drie Eylanden / de Cuſt ſtreckte noch al noordweſt / ende noordweſt ten weſten.

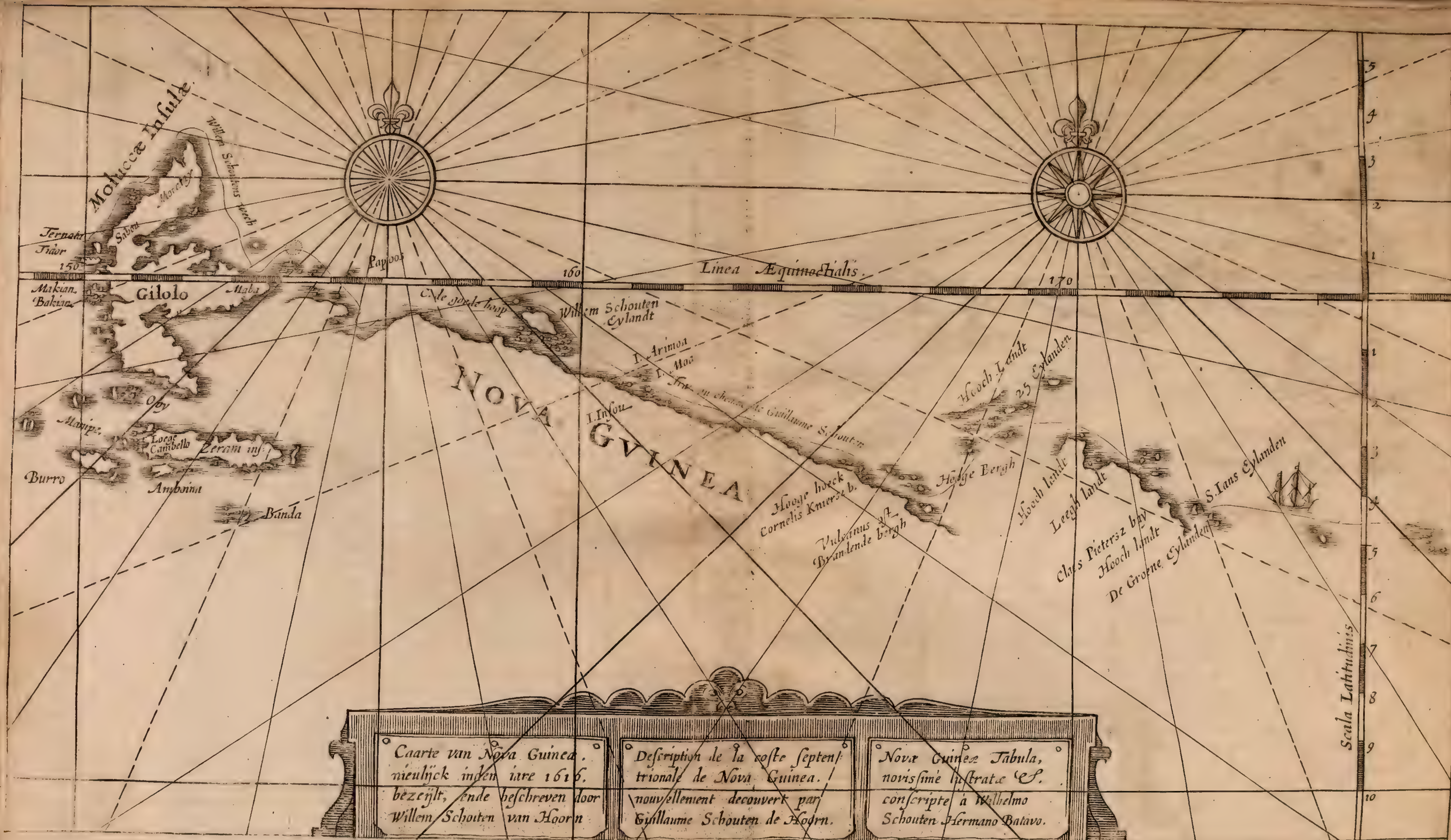
Den ſeven-en-twintichſten hadden wy de hooghde van 29 minuten / bezuyden de Linie / ſaghen noch veel landt zuydwaert van ons / ſommi-ghe heel hoogh / en ſommighe heel laegh / ſeylden daer by langhs weſt-noordweſt heen.

Den 28 en 29 hadden wy variabel weder / 's nachts tuſſchen beyden een aertbevinghe / ſoo dat ons volck allegader van verbaeſtheydt uyt de kooyen quamen / tſcheen ſomtijts of onſe ſchip ſtiet / wierpen dickwils loot / maer vonden gheen grondt

Den 30 zeylden wy in een groote bocht / ſoo dat wy rondom int landt beſet ſcheenen / deden ons beſt om erghens openinghe te vinden / maer vonden niet / gingen daerom weder noordwaert aen. Wy hadden dien dagh ſoo ſchrickelijcken grooten donder ende blixem / dat ons ſchip ſchudde ende beefde / en ſcheen ſomtijts geheel in lichten brandt te ſtaen / daer af wy alle niet weynich verſchrickt en verbaeſt en waren / daer na quam ſoo grooten reghen / dat wy noyt dierghelijck ons leven hadden gheſien.

Den 31 bevonden wy dat wy in een ſack ghezeylt waren / ſaghen het landt al aen malcanderen vaſt / gingen daerom noorden aen / en paſſeer-den dien avondt de Linie Equinoctiael voor de tweede reyſe / ende des avondts / alſoo wy dicht by landt waren / ſetten wy het op 12 vadem

ſteeck

Moluccæ Insulæ
Willem Schoutens wech
Ternate
Tidor
Sabou
Makian
Bakian
Gilolo
Maba
Papoos
150
160
170
Linea Æquinoctialis
C. de goede hoop
Willem Schouten Eylandt
I. Arimoa
I. Moa
I. Insou
NOVA GVINEA
Oby
Manipa
Loege
Cambello
Zeram ins.
Burro
Amboina
Banda
Hooch Landt
25 Eylanden
Hooge Bergh
Hooge hoeck
Cornelis Kniersz b.
Vulcanus ey.
Brandende bergh
Hooch landt
Leegh landt
Claes Pietersz bay
Hooch landt
De Groene Eylanden
S. Ians Eylanden
Scala Latitudinis
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
Caarte van Nova Guinea. nieulijck inden iare 1616. bezeijlt, ende beschreven door Willem Schoiten van Hoorn
Description de la coste septentrionale de Nova Guinea. nouvellement decouvert par Guillaume Schouten de Hoorn.
Novæ Guineæ Tabula, novissimè lustratæ & conscripte à Wilhelmo Schouten Hermano Batavo.

steeckgrondt / ontrent een gotelinghs-schoot van een Eylandt / dat dicht bp de vaste kust lagh / dan wy vernamen hier gheen volck / noch eenigh gewagh. 1616.

Den 1 Augusti lichten wy ons ancker met seer groote moeyte / want het onder een klip stont / ende wy wonden het de halve handt af. Onse hoochde was 15 minuten benoorden de linie. S'avonts quamen wy door de harde stroom dicht by 't landt / settent door de stilte / de grondt was oneffens en niet diep. Augustus.

Den 2 wast heel stil / ende wy dreven deur de stroom west ende west ten noorden aen / met reghenachtigh weder.

Den 3 was de cours als voren / met stilte / ende namiddaeghs von den wy een banck / soo verre in zee / dat wy 't landt pas sien konden / wesende op ettelijcke plaetsen 40 / op andere 20 / 15 ende 12 vadem zandtgrondt diep. Wy settent op 12 vadem / overmits dattet tegen de nacht gingh / ende de Schipper begeerden te sien / hoe of de stroom gingh / de welcke westzuydwest heen liep. Ten selven dage namen wy de hooghde van 45 minuten benoorden de linie / oock saghen wy eenighe Walvisschen ende Schiltpadden. Ende wy gisten door de hooghde dat wy hier 'tlandt van Nova-Guinea ten eynde waren / hebbende 280 mijlen langhs de kuste van dien gezeylt. Wy saghen ten selven dage noch twee Eylanden westlijck van ons.

Den 4 was de windt variabel / de cours zuydzuydwest / wy hadden veel reghens met doncker weder / de stroom ginck daer hard om de west / saghen dien dagh wel seven oft acht Eylanden soo ons docht / waer over wy des nachts by hielden / om niet op 'tlandt te vervallen.

Den 5 smorghens dreven wy in stilte / hadden voort de wint variabel / de cours zuyden ende zuydoost met regenigh weder / ende weynig koelte / ende alsoo ons de wint teghen was / liepen wy naer 't landt dat wy daeghs te voren voor Eylanden aenghesien hadden / maer daer by komende vonden gheen gront / waer over wy onse Sloep uytsetten om te diepen / ende vonden ancker grond op 45 vadem / dicht by 't landt. Soo onse Sloep naer landt voer / saghen wy eerst twee / daer nae noch drie Prauwen van landt af-komen / ende voeren na onse Sloep toe / daer by komende stakense een vreede-vaentjen op / ende de onse weder daer teghen / en quamen aen boort. De Prauwen volghden haer / en quamen oock aen boort. Sy brachten ons niet anders dan een monster van Indische boontjens ende ertjens / mitsgaders wat rijs / toback / ende twee Paradijs-voghelen / daer wyer een van ruylden / wesende wit en geel. Dit volck konden wy redelijck wel verstaen / want sy spraken sommighe woorden Ternataens / ende een wasser die goed Maleys sprack / welcke tael onse Coopman Aris Claesz seer wel konde. Daer warender die oock eenighe woorden Spaensch spraken / ende onder anderen hadden sy oock een Spaensche vilt. Haer dracht waren sekere frape kleetjens om haer middelen / ende eenighe hadden zyde broecken aen van verscheyden coleur / eenighe oock Tulbanden op 't hooft / die seyden Turcx

1616. Augustus. ofte Moors waren. Aen de vingeren droegense som zilveren ende gouden ringhen / ende hadden altemael peck-swart hayr. Sy ruylden haer waren met ons voor Coraltjens / maer hadden liever linnen ghehadt / en waren voor ons seer schuw ende bevreest. Wy vraeghden haer hoe haer lant hiete / maer sy en wildent ons niet seggen / waer uyt ten deel / ende oock uyt ander omstandigheden / wy vast oordeelden en geloofden dat wy waren op't oost eynde van Gilolo, aen de middelste tack van't landt (want Gilolo hem met drie tacken oostwaert uytstreckt) ende dat sy waren lieden van Tidor / vrienden van de Spanjaerden / ghelijck wy't oock bevonden alsoo te zijn / daer over wy alle niet weynigh en waren verblijt / als nae soo veel omswermens en gheleden armoede / ghecomen te zijn ter plaetse daer wy bekent waren / ende haest by onse landtsluyden hoopten te komen / een sake daer wy soolange ende soo verre naer gewenscht ende gehoopt hadden. Wy kregen een kleyn koeltjen / ende geraeckten onder 't landt ten ancker / een gotelingh-schoot van de wal / op 40 vadem / doen brochten sy ons Cocos ende andere fruyten te koop. Sy seyden ons dat wy daer niet wel en laghen / ghelijck het oock waer was / want savonds kreghen wy een dichte koelte / ende dreven deur. Des avonts voeren de Prauwen weder van boort / belovende ons sanderdaeghs hoenderen te brengen. Wy waren desen dagh de derdemael recht onder de Linie Equinoctiael.

Den 6 smorghens quamen die vant landt weder aen boort / brachten oock een deel Toback met wat Porceleyn / en eenighe andere dinghen / maer alsoo wy een moeye koelte hadden uyten zuydzuydoosten / en aldaer quaet ligghen was / lichten wy ons ancker om onse reyse te voorderen na de Molucken / en ginghen noorden aen met goede voort-ganck / om benoorden de noord-hoeck van Gilolo om te loopen.

Den 7 hadden wy harde reghen / saghen naer de middagh de noord-oost-hoeck van Gilolo, geheeten Morattay, de welcke lagh zuyd-west van ons.

Den 8 hadden wy smiddaeghs de hooghde van vier graden drie minuten benoorden die linie / hadden snachts geweldighe reghen met donder en blixem / wy lieten ons voorstaen dat de stroom hier om de noord liep.

Den 9 ende 10 was de wint variabel / met regenachtigh weder. Wy hadden den 10 de hooghde van 3 graden 50 minuten.

Den 11 des morgens sagen wy weder het landt van Gililo, gheheeten Morattay, aen de noordoost-hoeck van Gilolo. Wy deden ons best om dat te krijghen / maer de stroom sette ons vant lant af om de noordt / dat wy het dien dagh niet en konden beseylen.

Den 12 ende 13 hadden wy de hooghde van twee graden 58 minuten / met variabele winden ende veel reghens / ghelijck oock den 14 / 15 ende 16.

Den 17 gheraeckten wy met groote moeyten onder t'landt / daer wy des avonts laedt by quamen / en dreven de kust langhs met mooy weder / wy saghen des nachts veel veertjens op de strandt.

Den

Den 18 wast meest stil / en dreven langhs het landt / ontrent de middagh quamen ons twee Prauwen met een breede-vaentjen aen boort / van een Dorp ghenaemt Soppy, dat waren Ternatanen / so dat wy met haer wel konden spreecken / eenighe waren oock van Gammacanor, en vertelden ons datter een Jacht van Amsterdam / ghenaemt de Pauw / wel drie maenden gheleghen hadde / ladende zijn Schip vol Rijs / ende datter ontrent een maent of twee te voren oock een Engelsch schip hadde gheweest. Hoe wy ons verheuchden en verblijden doen wy aldus versekert waren / dat wy tot soo goeden ende ghewenschten plaetse / so na by onse Lants-luyden ghekomen waren / nae soo veel gheleden moeyte ende arbeyt / met vyfen-tachtentich ghesonde mannen / ende geheel ten eynde van onse victuali / konnen sulcke bedencken die ghelijck avontueren hebben beproeft. Wy hadden hier de hoochde van 4 graden 47 minuten / en setten s'avonts op 28 vadem. Eenighe van dat volck bleven s'nachts by ons / om ons s'anderen daeghs te brenghen op de reede voor Soppy. 1616. Augustus.

Den 19 zeylden wy in de Bay / ende setten daer op 10 vadem zantgrondt / ontrent een gotelingh-schoot van landt. Ten selven dage ruylden wy een deel Sagou, eenighe hoenderen / twee of drie Schiltpadden / ende een weynigh Rijs.

Den 20 ruylden wy veel Sagou ende wat Rijs / al voor Linnen / Coralen / Messen / Spiegels en kammen. Daer quam een Correcot om Rijs ende Sagou voor den Koningh van Ternaten / die ons seyde datter wel twintigh schepen / soo Hollanders als Engelschen rontom het Eylandt Ternate laghen en kruysten / ende datter acht schepen naer de Manillas waren / vier Enghelschen ende vier Duytschen. Wy vinghen hier veel visch.

Den 21 / 22 / 23 ende 24 waren wy noch al doende met Sagou ende Rijs by de kleyne mate te ruylen.

Den 23 droncken onse volck de laetste wijn.

Den 25 s'avonts ginghen wy t'seyl / hebbende hier vier tonnen Rijs ende veel Sagou ghekreghen.

De naevolghende daghen al tot den 5 September toe / hadden wy alle daghen veel contrarie ende variable winden / oock veel stilte / ende somtijts harde buyen / en dickwils gheweldighe reghen / soo dat wy met seer veel moeyte ende groote armoede dese kust langhs swoorden / menigmael over en weder wenden / verscheydemael op een dagh anckerden / ende weder te zeyl ginghen / dan de groote hoop die wy hadden om haest in Ternate te wesen by onse Lants-lieden / maeckte alle den arbeyt licht ende onverdrietigh. Septemb.

Den 5 soo wy aen de kuste van Gylolo ten ancker laghen / voeren onse volck upt visschen / ende soo sy aen de zeghen stonden en trecken / quamender vier Ternatanen upt het bosch springhen / elck met een sweert ende schilt in de vuyst / om onse volck doot te slaen / maer de Barbier riep by groot gheluck Oran Hollanda, waer over sy terstont op-hielden / springhende

1616. sprenghende water op het hooft / ende seyden / dat sy meynden dat onse
Septemb. volck Castilianen waren. Ons volck brochten haer aen boort / ende wy gavense wat Coraeltjens / waer voor sy ons beloofden te brenghen het gheen dat wy begheerden. Sy seyden datse waren ghecomen van Gammacanor, daer wy naer haer segghen noch ontrent vyf oft ses mijlen af waren.

Den 6 ende 7 hadden wy noch al veel stilte ende contrarie winden/ lichten dickwils onse ancker / ende gingen onder zeyl / wendent menighmael over ende weder om onse reyse te vorderen / maer ten wilde niet zyn / soo dat wy seer weynigh uyt-rechten.

Den 8 bleven wy door contrarie windt noch al liggen / ende onse Opper-koopman met de Koopman van't Jacht / voeren met een wel-ghemonteerde Sloep naer Gammacanor, meenende daer wat ververschinge te bekomen. De kust streckt hem van Soppy of tot aen Gammacanor zuyd west ende noordoost / met veel bochten ende bayen / en de stroom gingh hier om de noordt

Den 9 ende 10 bleven wy door contrarie windt noch al leggen / gelijck mede den 11 / doen quam onse Sloep weder / sonder in Gammacanor ghe-weest te hebben / alsoo 'tselve te verre was / ende syder niet op versien en waren/ dan hadden in een Dorp gheweest dat Loloda hiet/ gheleghen ontrent 10 mijlen van ons Schip/ daer sy alleen wat Bananas bekomen hadden / die aldaer abondant waren. De Inwoonders hadden haer ghesept dat de Duytschen met de Ternatanen een Eylandt in ghenomen hadden / ghenaemt Siauw, legghende op de passagie na de Manillas, ende datter derthien Schepen in Ternate laghen.

Den 12 zijn onse Schipper ende Aris Claesz met haer 18 wel ghemonteerde mannen na Ternate ghereyst / daer wy nae gissinghe noch wel 25 mijlen af waren / ende wy zijn met het Schip door stilte blijven leggen.

Den 13 wast noch al stil / ende alsoo onse volck uyt visschen waren/ quamender drie Boeren uyt het landt by haer / met drie wilde Verckens/ wesende tamelijck groot / die sy seyden met honden ghevanghen te hebben / ende werden haer t'haren contentement betaelt.

Den 14 gingen wy smiddaeghs met een tamelijcke koelte t'zeyl / doch 't wierdt weder stil / soo dat wy dit etmael maer ontrent derdehalf mijl wonnen met seer groote moeyte.

Den 15 waeydent somtijts wat / soo dat wy dit etmael ontrent vier mijlen vertierden / met goet weder.

Den 16 quamen wy by Gammacanor, en saghen Ternate ende Tidor dicht by malcanderen ligghen / aen twee hooge berghen / zuydelijck van ons ontrent twee mijlen verscheyden.

Den 17 wast een moye koelte / soo dat wy ons best deden om Ternate te bezeylen / ende des morghens in den dagheraet saghen wy een zeyl te loefwaert van ons / dat oock nae Ternate wilde / dat was de Morgen-sterre van Rotterdam / hondert vijftigh lasten groot / ende gemonteert met 26 Leyel-stucken. Des middaegs quam onse Sloep van dit Schip/ daer

daer sy dry nachten in ghewe[e]st hadden / 'tselve ghevonden hebbende in 1616.
de bocht van Sabouw. Den Admirael Verhagen wasser op / ende 't was Septemb.
een van de Schepen van de Admirael Spilbergen / uyt wiens volck wy verstonden / dat den selven Spilberghen wesende in de Straet Magellanes (daer sy in twee maenden deur quamen) zijn kleynste Jacht ontzeylt was / als oock dat hy aen de kust van Brasilien / in de revier van Spirito Santo, dry boots met volck verloren hadde / dat hy de stadt Payta verdestrueert / ende teghens acht Spaensche Schepen slaeghs gheweest hadde / waer van hyder dry in de gront had gheschoten / te weten den Admirael ende Vice-Admirael / met noch een ander / sonder merckelijcke schade / dan dat hy een deel volcks verloos / en geen buyt en kreegh: dat hy te Lima had gheweest / ende veel Bayen besocht daer Spaensche Schepen waren / altemael opgelept wesende / onder anderen in een met veertich Schepen / doch en hadde niet uytgherecht / ende was langhs de kust van Nova Hispania deur de Manillas nae Oost-Indien ghecomen / zijn de van daer met Schipper Jan Cornelisz Mensch-eter naer huys ghesonden met vier Schepen / te weten / Amsterdam / het Wapen van Amsterdam / Zeelandt ende Middelborgh. Oock seyden sy ons datter thien wel ghemonteerde Schepen naer Manilla toe waren / daer Commandeur over was Jan Dircksz Lam van Hoorn / om de Spaensche Vloot / die naer Ternate wilde / te verslaen. Wy verstonden mede dat Pieter Bot met vier Schepen nae huys zeylende / aen Mauritius met drie Schepen ghebleven was / deur een harde wint / die hem teghen de klippen aen wierp / soo datter veel volcks verdronck / ende hy selver mede / maer 'teen Schip ontquam het. Des selven avonts setten wy het voor Malepe in Ternate / op elf vadem zandt-grondt / seer verblijt wesende dat wy onder ons eyghen Natie ghekomen waren. Onse Schipper ende Koopman voeren terstont naer landt / om den Generael Laurens Reael / die in des overleden Generaels Gerardts Reynsts plaetse ghekomen was / te spreecken / daer sy wel onthaelt wierden van den selven Generael / als oock van den Admirael Steven Verhaghen / ende den Gouverneur van Ambon Jasper Jansz / misgaders den gantschen Raed van Indien.

Den 18 voeren onse Koopman ende Schipper aen landt / en verkochten onse beyde Sloepen met vier kleyne gotelinghen van het Jacht / ende een deel loots / als oock twee groote touwen / negen anckers / ende andere snuysteringhe / daer voor sy in alles ontfinghen 1350 Realen van achten.

Den 19/20/21/22/23/ zijn wy op de voorsz plaets blijven leggen.

Den 24 hebben elf Mannen ende vier Jonghers / versocht aen onse Schipper Willem Cornelisz Schouten / ontslaghen te zijn van haer dienst / alsoo sy ghesint waren in Indien noch een wijle te blijven / ende de Oost-Indische Compagnie te dienen / 'twelck onse Schipper haer toe-stont / alsoo het oock by de Ghenerael Reael aen de Schipper begheert werde.

1616. Septemb. Den 26 hebben wy ons afscheyt ghenomen vanden Generael Laurens Reael / die ons seer beleefdelijck hadde bejegent / ende veel vrientschap ghedaen / gheleyde onse Schipper ende Koopman met vlieghende vaendel tot aen boort / ende zijn t'zeyl ghegaen met ons twee schepen / waer van't een was de voorsz Morghensterre / die den 22 by ons op de reede ghekomen was / ende na Motir wilde / maer wy nae Bantam. Wy hebben de Koopman van de Sterre / met een van de knechts van den Generael mede naer Bantam ghenomen door dien de Generael 'tselve op ons versocht.

Den 27 passeerden wy verby Tidor / en 'tschip de Morgensterre nam zijn afscheyt van ons / gaende nae Motir.

Den 28 passeerden wy Motir ende Makian, ende den negen en twintighsten Cajou en Bakjam, en passeerden dien dag voor de vierdemael de Linie Equinoctiael.

October. Den 2 October zeylden wy verby Loga Cambella, ende Manipa en Zeira, ende den derden verby Burro.

Den 6 passeerden wy Botton en Cabessecabinco, en den 7 Cabona.

Den 8 passeerden wy de engde van Bugarones, tusschen de zuydhoeck van Celebes, ende Desolaso deur.

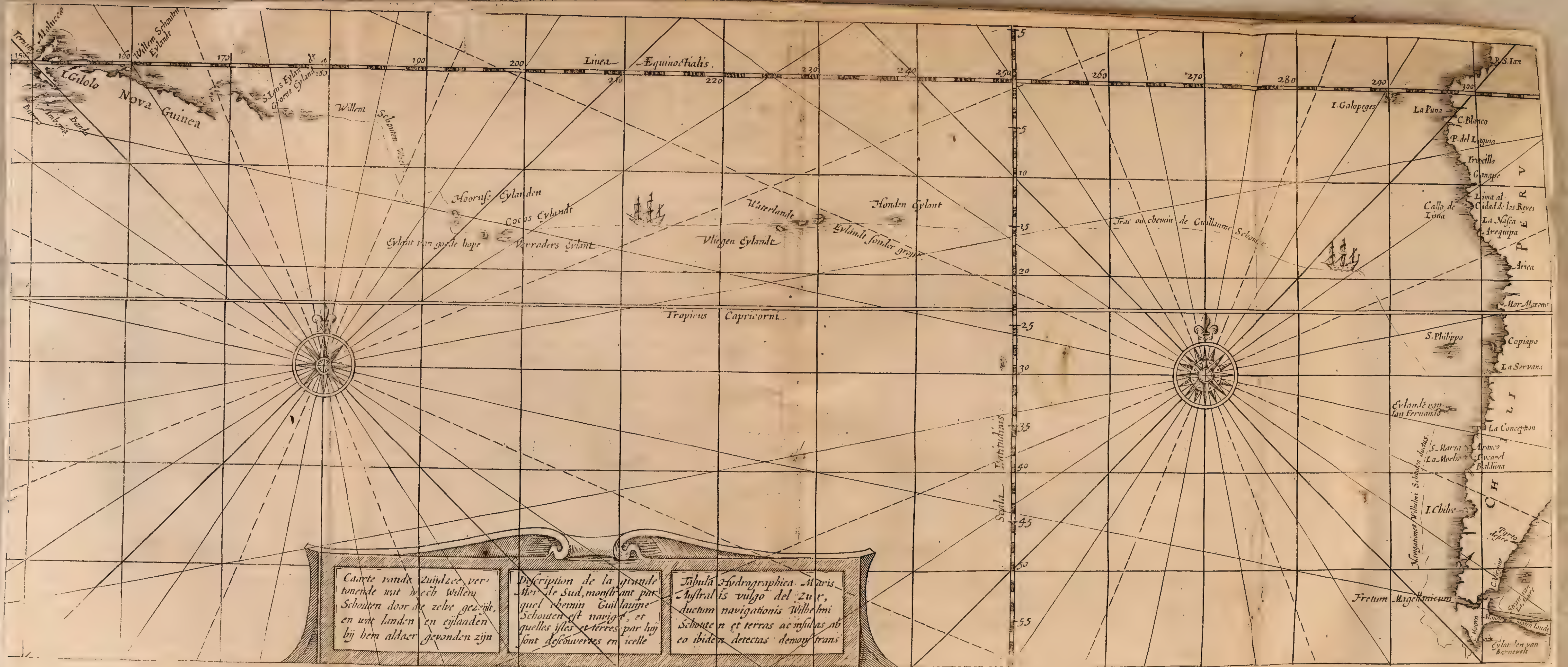
Den 13 tegen den avont kregen wy het Eylant Madura int gesicht, en den 14 smorghens saghen wy Java / ende zeylden dien dagh voor by Tuban.

Den 16 quamen wy des middaeghs voor Japara daer wy't op de reede setten / ende vonden daer 'tschip Hollandia van Amsterdam / 'twelc daer lagh om Rijs te laden / ende in Ternate te brengen. Tot Japara is alle eetbare ware ende lijftocht overvloedigh ende goeden koop. Wy kochten hier veel Rijs / Arack / vleesch ende visch / en andere victualie / daer mede wy meenden t'huys te zeylen.

Den 23 ginghen wy van daer te zeyl / ende quamen den 28 by Jacatra / daer wy't setten buyten de Eylanden / daer vonden wy drie Hollandtsche schepen / te weten / het schip Hoorn / den Arent ende de Trou / met drie Enghelsche schepen. Dien volgenden nacht storf een van ons volck / dat was de eerste van alle die met het groote schip de Eendracht uytgevaren waren: behalven die / warender noch 2 gestorven / te weten Jan Cornelisz Schouten / onse Schippers broeder in de Zuydzee by't Honden Eylandt / en een ontrent de kust van Portugael / die waren beyde met het Jacht uytghezeylt / soo datter tot die tijt toe van beyde schepen niet meer als drie mannen waren ghestorven / en hadden noch 84 levendige personen redelijck gesont.

Novemb. Den 1 November ontboot de President Jan Pietersz Koenen / onsen Schipper Willem Cornelisz Schouten ende de Coopluyden by hem aen landt: daer komende (in presentie van zijnen Raedt by hem vergadert) verklaerde hy haer uyten name en van wegen de Bewinthebbers vande Oost-Indische Compagnie / dat zy haer schip ende goet alles moesten af-staen / ende in zijn handen overleveren: ende hoe-wel onse

Schip-

Caarte vande Zuijdzee vertonende wat wech Willem Schouten door de zelve gezeijlt, en wat landen en eijlanden bij hem aldaer gevonden zijn
Description de la grande Mer de Sud, monstrant par quel chemin Guillaume Schouten est navigé, et quelles isles et terres par luij sont descouvertes en icelle
Tabula Hydrographica Maris Australis vulgo del Zur, ductum navigationis Wilhelmi Schouten et terras ac insulas ab eo ibidem detectas demonstrans
Linea Æquinoctialis
Tropicus Capricorni
Scala Latitudinis
Moluccæ
I. Gilolo
Nova Guinea
Banda
Amboina
Willem Schouten Eylandt
Willem Schouten Wech
Hoornse Eylanden
Cocos Eylandt
Eylant van goede hope
Verraders Eylant
Waterlandt
Vliegen Eylandt
Eylandt sonder grondt
Honden Eylant
Trac ou chemin de Guillaume Schouten
I. Galopeges
La Puna
C. Blanco
P. del Lagua
Truxillo
Guanape
Callo de Lima
Lima al. Cidad de los Reyes
La Nasca
Arequipa
Arica
Mor. Moreno
PERV
S. Philippo
Copiapo
La Servana
Eylandt van Ian Fernando
La Conception
S. Marta
La Mocha
Arauco
Tucavel
Baldivia
I. Chilve
CHILI
Navigationes Wilhelmi Schouten ductus
Porto desire
Fretum Magellanicum
Eylanden van Barnevelt
Staten landt

Schipper met veel reden hem daer teghen stelde / vertoonende dat men 1616.
haer groot onrecht ende ghewelt aen dede / sy mosten (als verheert zijn- Novemb.
de) doen het ghene de President begeerde / haer segghende dat hy zijnen
last volghde / en soo haer docht dat haer onrecht werde aengedaen / dat
sy haer recht mochten versoecken in Hollandt / ende alsoo wert ons onse
Schip ende goet afhandigh ghemaeckt. Tot het ontfangen vant Schip
met alle zijn toebehooren / werden by den President ghecommiteert twee
Schippers / ende van de koopmanschap twee Opper-kooplyden / die
dat alles by Inventaris / door onse Schipper ende Opper-koopman /
wert overgelevert. Dit gheschiede op maendagh den eersten November
nae onse rekeninghe / maer op een dinghsdagh / en den tweeden naer de
rekeninghe van onse Lants-luyden aldaer. De oorsaeck van sulck ver-
schil ende tijdt was dese : Alsoo wy van ons lant westwaert waren ghe-
seylt / en eens met de Sonne het Aerdrijck hadden omgevaren / soo had-
den wy een nacht ofte Sonnen onderganck minder ghehadt als sy / ende
sy luyden die upten westen tehhent oosten waren ghecomen / hadden daer
deur een dagh ofte Sonnen onder-ganck meerder ghehadt als wy / het
welck een etmael verschiel maeckte: ende alsoo wy onse rekeninghe van
tijt doen verlieten / ende ons ghelijck maeckten met onse andere Lants-
luyden / soo verloren wy in die weeck de dinghsdagh / springhende van
de maendagh tot de woensdagh / ende hadden alsoo een weeck van ses
daghen.

Ons Schip ons aldus afhandigh gemaeckt zijnde / sommige van ons
volck verhuerden haer in dienst van de Oost-Indische Compagnie / en
de reste wierden op twee schepen (die nae het Vaderlant souden gaen)
verdeelt / te weten / Amsterdam en Zeelant / daer Commandeur op was
Joris van Spilbergen: De Schipper Willem Cornelisz Schout met
Jacob le Maire gingen met noch thien mannen van ons volck / ende de
voorsz Commandeur / op 't schip Amsterdam / daer Schipper op was
Jan Cornelisz May / alias Mensch-eter: Aris Claesz en de Stuerman
Claes Pietersz met thien andere mannen op het schip Zeelandt / daer
Schipper op was Cornelis Riemlandt van Middelborgh / ende gingen
't zeyl van Bantam den 14 December.

Den 31 storf onse Opper-koopman Jacop le Maire.

Den 1 Januarij verloren wy 't schip Zeelandt uyt het gesicht.

Den 24 quamen wy onder het Eylandt Mauritius te rede / daer wy
ververschten / ende seylden den 30 weder van daer. 1617. Ianuarius.

Den 6 Meert passeerden wy (nae onse gissinge) de Caep / want liepen
die niet int gesicht.

Den 31 quamen wy onder het Eylandt S. Helena / daer wy weder
vonden het schip Zeelandt / dat daer eenighe daghen voor ons ghearri-
veert was.

Den 6 April / naer dat wy ons wat ververscht en van water hadden
versien / gingen wy met beyde schepen t'seyl / en sagen den 24 het Eylant
Ascension.

Den

1617. Aprilis. Den 23 saghen wy twee Schepen te loefwaert van ons / op de hooghde van een graed bezuyden de Linie / maer alsoo wy die niet en konden beseylen / vervolghden onse cours.

Den 24 smorghens waren wy de vyfde mael onder de Linie Equinoctiael / ende den 28 saghen wy de Noordsterre / die wy in twintich maenden niet en hadden ghesien.

Den 1 Julij quamen wy met het schip Amsterdam in Zeelandt / daer daeghs te voren oock inghekomen was het schip Zeelandt. Hadden dese onse reyse volbracht in twee jaren en achtien daghen.

Register der figuyren, die ghestelt moeten worden als hier volght:

FINIS.